

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06442

PRINTS RUVENI

David Bergelson

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פרינץ ראובני

דוד בערגעלסאן

פרינץ ראובני

דראמע אין פיר אקטן — זעקס ביידער

אינקוויט פארלאג

געדרוקט אין 2,500 קאָפּיעס.

D. BERGELSON — PRINTZ REUVAINI, Published by Yiddisher
Kultur Farband (Ykuf), 189 Second Ave., N. Y., 1946

Printed in U. S. A.

דאָס בוך איז דערשינען

מיט דער היקף פון

דעם יידישן קולטור־מוער

סידני גאלדין

שיקאגע

לזכרון זיינע טאטע־מאמע

חיים־לייב און שרה־רבקה

דוד בערגעלסאָן

פ ע ר ז א נ ע ן :

ראובני — א מזרח־ייד.
דאָג פירעס (שדמה מוזכו) — א יונגער פאַרטוגאַלער מאראן.
דון שמואל אברבנאל — (דון יצחקס יונגסטער זון) — א באַ-
יאָרטער און פרומער.
בענווענידא — זיין פרוי, נאָך גאָר אַ יונגע.
דניאל דא פּיזאַ — א באַנקיר.
דיאַמאַנטאַ — זיין פרוי.
שבותי — ראובניס פריינט, וואָס שפּילט די ראָל פון אַ דינער ביי
ראובנין.
דינה — אַ יונגע דינסט.
פּויפּסט קלעמענס דער זיבעטער.
קאַרדינאַל דזשוליאַ — אַן עלטערער מענטש.
עלצטער דאָמיניקאַנער — דעם קאַרדינאַל דזשוליאַס פלימעניק.
דר. יעקב מאַנטינאַ — אַ ראַטגעבער ביים פּויפּסט.
ר. עמנואל — אַ פרומער געגעציאַנט אין ווענעציע.
ר. יחיאל — זיין מעקלער.
מלחמה-אינוואַליד פליטים פון צווייטן שפּאַניער
קופערשמיד גירוש אין ליסאַבאָנער האַפּן
ר. אמנון — דער קדוש.
שליח פון קעניג קאַרל.
שליח פון קעניג פּראַנציזקא.
וואַטיקאַן-דינער.

צייט : ערשטע פערטל פון זעכצנטן יאָרהונדערט.

בילד איינס — אין מיטן ים.
בילד צוויי — פיזאָ (אין ווענעציע)
בילד דריי — אין וואַטיקאָן.
בילד פיר — ווענעציע.
בילד פינף — אין וואַטיקאָן.
בילד זעקס — גיסאבאָנער האַפן.

ערשטער אקט

ביד אינס

א צעווייטע שיה באלויבטן אין נאכט־פינצטערניש מיט פאקלען, וואס שפויגען זיך אפ אין אויפגעשטורעמטן ים. אויפן שיה־דעק טוליען זיך דער־שראקענע מענטשן איינער צום אנדערן. ווי פיראטן זעען אויס די מאטראסן, וואס שטייען אקעגן אין שפיץ מיטן קאפיטאן און מיטן עלצטן דאמיניקאנער, וועלכער האלט ווי צו א תפילה, דעם צלם אין די הענט. ביי דער זייט עטלעך בע צוקונדיקע פאסאזשירן.

קאפיטאן

פארוואָס, פּרעגט איר, פארוואָס? — ווייל איר זייט יידן!

עלצטער דאמיניקאנער

(שמילט איין די לאַכנדיקע מאטראסן)

דער ייד — ער איז, ווי שטויב, וואָס ווערט צעטראָגן

אין אַלע עקן וועלט. אַליין דער שטורעם

לאַכט אָפּ פון אים, אָט הערט: ס'איז גאַטס געלעכטער —

ס'איז זיין נקמה, בעת דער זינדיקער

קומט אום. און איר — טוט תשובה, ברידער!

קאפיטאן

(צו די מאטראסן)

די עלטערע אין ים דאָ וואָרפן, רויבט

ביי זיי דאָס גוטס. די יינגערע טיילט אויס —

אין לאַנד אין גאַנטן מיר וועלן זיי

ווי קנעכט פאַרקויפן.

קופערשמיד

(דער ערשמער פון די יידן, ווען די מאטראסן טוען אים אַ כאַפּ)

מערדער איר! פארוואָס? . . .

(די מאטראסן וואָרפן אים אַריבער אין באַרט און נעמען זיך צום צווייטן אין

דער ריי — אויפן ערשטן בליק איז דאָס אַן אַלטע פרוי, מען רייסט אַראָפּ פון

איר די שאַל. ס'איז אַ יונג מיידל — דינה.)

מאטראַם

אַ יונגע ! ? ...

קאַפיטאַן

גוט ! מיר וועלן זי פאַרקויפן ...

דינה

(רייסט זיך פון די מאטראַסנס הענט)

איך ים מיך וואַרפט. איך וועל קיין קנעכט ניט זיין !

(מיט אויסגעשטרעקטע הענט צו די צוקוקנדיקע פּאַסאַזשירן)

נו שטעלט זיך איין, פאַר אונדז, איר פיינע לייט,

נו שטעלט זיך איין !

דאָנאַ פירעם

(דערנענטערט זיך פון צווישן די פּאַסאַזשירן)

וואָס קומט דאָ פאַר ביי אייך ?

איר טוט דאָ אומרעכט, קאַבאליעראַס !

דינה

נאָך קאַבאליעראַס ! ... גוטע רייד צו אונדז

גערעדט זיי האָבן דאָך : „אומזיסט פון שפּאַניע

פאַרטריבן האָט מען אייך, אומזיסט ווי היות

פאַרשפּאַרט מען אייך ביי אונדז אין לייסאַבאַן

אין לאַגער־היים !“ ... געשוואוירן דאָך זיי האָבן :

אויף אַט דער שיף זיי וועלן ברענגען אונדז

אין לענדער פרייע, וואו מען שעצט דעם יידן.

(פאַלט פירעסן צו די פיס)

אַ, האַר ! באַשיץ אונדז דו !

דאָמיניקאַנער

(באַזייטיקט דינהן פון פירעסן)

און איר ווער, זייט ?

פירעם

איך בין פירעס פון פאַרטוגאַל

קאפיטאן

(צום דאמיניקאנער)

איך ווייס!

ער האט די קעניגן לאטיין געלערנט,
אין ליסאבאן אין לאַנדסגעריכט אין העכסטן
פארנעמט ער גאר א גרויסע שטעלע.

דאמיניקאנער

אן עכטער פארטוגאלער מאן, און דאך . . .
פאר זיי — פאר יענע, וואס לויט גאטס געבאט
מיר ראטן אויס, עס שטעלט זיך איין פירעס —
דער פרומער קריסט ! ? . . .
(דערנענטערט זיך מיטן צלם צו פירעסן. פירעס טרעט אפ)

דינה

(זיך אויסנערדיג פון די מאטראסן, שפרינגט ארויף אויפן בארט פון שיף)
איך קנעכטשאפט שוין איר וועט מיר ניט פארקויפן !
(זי ווארפט זיך אין ים. די מאטראסן כאפן זיך אריינווארפן יידן אין
וואסער. אין צווייטן עק פון שיף־דעק ווערט באזוכטן א בלאסע פרוי אין
ווייסן מיט א נאקעט קינד אויף די הענט. א מאטראס דערשרעקט זיך פאר
איר אויסזעהן, ווי פאר א הייליק בילד, נאר לאכט זיך פאנאנדער און ווארפט
זי אריבער איבערן בארט אינאיינעם מיטן קינד)

פירעס

(טוט זיך א יאג ראטעווען די פרוי, נאר באווייזט ניט און פאלט צו צום
בארט)
**„אים“ איינמאל בלויז האט מען געקרייצט, און מיר
דער ליגן הערט ניט אויף צו קרייצן טאג
נאך טאג . . . מער קען איך ניט !**
(בינדט אויף גיך אפ א הענגענדיק שיפל און לאזט זיך אראפ מיט דעם
פון שיף)

ערשטער אַקט

ביד צוויי

פונעם גארטן אין שלאס ביים באנקיר דא פיזא זעט מען ארויס דעם הימלדיקן האפן ביים אריינפאלן פונעם טייד ארנא אין ליגורישן ים. פון ווייט קוקט ארויס די מערמלישטיינערנע קאלאנאדע פון דער קאטעדראלע מיט די ראפטיסטעריעס, וואס העכער די שטאט־דעכער. אויף דער טעראסע פון שלאס זינגט מען א דועט, באנגלייט מיט דער מוזיק פון א הארפע. די הויז־אויף זעערן דינה — א יונגע מיידל מיט א שלאנקער אומרואיקער פיגור פון א טענצערן, דרייט זיך אויף דער הויפט־אלייע אונטער דער מוזיק, וואס דער טראנט זיך פון שלאס (פון דער טעראסע) און דערט דערביי צום נייעם דינער שבתיעז:

דינה

ווי גאר די זון פאָרגייט, אַזוי האָט זי
באַפוילדן, די ראַמטערנס אַנציינדן
זאָסטו אויף דער אַלייע. אַלע מאַל,
ווען אויף גאַנדאָלעס געסט באַויליקן,
אַהער צו קומען, קלינגען זאָסטו שטאַרק
אין דעם־אַ גלאַק.

שבת

די ווירטן האָט אַזוי
באַפוילדן, זאָג: ווי רופט מען זי ביים נאָמען?

דינה

זי רופט מען ווירטן דיאמאנטא, ווייס!
און דו ווי הייסט?

שבת

דאָ אויף דער פריי? — שבת.
מיגזעל האָט מען מיך גערופן דאָרט...
אין פאָרטוגאַל.

דינה

פארוואַס־זשע קרימסטו זיך אַזוי דערביי ?

שבת

געוויינטשאַפט. קינד — דעם לץ האָב איך געשפּילט
אין לייסאבאַנער גרויסן צירק, דעם לץ —
דעם סאַמע ערשטן לץ.

דינה

(דערפרייט)

דעם לץ ? ! . . . איז קלאַר
פארוואַס די שטעלע פון דעם עלצטן דינער
געקראָגן האָסטו אַזוי גרינג אין שלאַס.
זי ליבט די קונסט און נאָר באַרימטע מענטשן.

שבת

זי ליבט די קונסט, האָסטו געזאָגט ? נו ווער ?
די ליבע, גוטע ווירטן דיאמאנטא ?

דינה

אך, ניין ! — איר פריינדן דאָנא בענווענידא,
די הויכגעשעצטע, וואָס פאַרברענגט ביי איר
צוגאַסט אַצינד. מיט עפעס זיין באַרימט
איצט מוזן אַלע דאָ, אַפילו מיר —
די קנעכט.

שבת

אַזוי ? ! . . . בין איך דאָך, הער־נאַר־הער,
אַ שטיקל נאָענטער צו איר . . . אין גייסט . . .

דינה

איך אויך ! אינאיינעם מיט אַ ווילדער מענגע
קאַמעדיאַנטן כ'האָב אין פאַרטוגאַל
פון פריער קינדהייט אָן אַרומגעוואַנדערט.
די טענצערן און טרעפערן בין איך
ביי זיי געווען, ביסטו אַ לץ ! הער אויס,

פאַראויסזאָגן איך קען דיין מזל דיר,
דו ווילסט ?

(טאָנעט און זינגט)

וועגן ווייטע שטייען דיר פאַר,
פול מיט שטיינער, פול מיט דערנער.
שווערער ווערט דיר יאָר נאָך יאָר
און דיין צייַט אַלץ ליבער, גערנער.

(פאזע)

אַ מענטשן איינעם דו באַגלייטסט
אין אַט דער צייַט דער שרעקלעך שווערער.
אויף אים דו האַפסט, אין אים דו גלויבסט
מיט יעדן טאָג אַלץ פעסטער, מערער.

(דרייט זיך, ווי אַ וויכער)

פרעג איך ביי די שטערן,
וואָס פון דעם וועט ווערן.
הער מיט קאָפּ מיך אויס
כ'זאָג עס דיר פאַראויס :

(פאזע)

דער מענטש, וואָס איז דיר אַזוי טייער
(פאָלט אַריין צו שבתין אין די אַרעמס)
פאַרברענען וועט מען אים אין פייער !

שבת

אין פייער ! ? . . .

דינה

(שטרעקט אויס די האַנט)

איז שענק דערפאַר אַ דרייער . . .

(פאָכט פריילעך, נאָר בלייבט מיטאמאל שטיל און הערט זיך צו צום זיך
נען און צום שפילן פון די מענטשן אויף דער טעראַסע פון שלאָס).
"קיינ פּוס אויף דער יבשה וואָלט קיינמאָל ניט געטראָטן.
ווען גאָר מיין בראָך באַוויינען זאָלן מיינע אויגן.
נאָר ניט מיט נחן אַזיין דער אַפּמאָך איז געשלאָסן.
און אויך מיין טרער פאַרהאַלטן ווערט דורך פאַרב פון
רעגנבויגן".

שבת

מען זינגט . . . איבן-עזראס ליד ! . . . עס זינגט זיך זיי
די יידישע באַנקירן !

דינה

דיאמאנטא שפילט, עס זינגען בענווענידא
און ער — דער יונגער גאסט פון ליסאַבאָן.

שבת

ווי הייסט ער דען ? — איז ניט זיין נאָמען דאָגאָ
פירעס ?

דינה

פירעס ! . . . פון וואָנען ווייסטו עס, דו לין ?
באַפּוילן האָט די ווירטן אַלע שטרענג,
ניט אויסצוואַגן, וואו ער וואוינט און מיר —
ניט אויסצופלאַפּלען, אין קיין פּאַל, אַז מיר
און יידן אַנדערע געראַטעוועט
ער האָט אין שיפּל זיינעם יענער נאַכט.

שבת

אין וועלכער נאַכט ?

דינה

ווען אונדז באַרויבט עס האָבן
אויף זייער שיף די ווילדע פּאַרטוגאַלער
און אונדז דערנאָך אין ים אַריינגעוואַרפן.

שבת

אהא !

דינה

פירעס ! . . . ווי שיינ און ליב ער איז !
פּאַרליבט איז ער אין דאָנא בענווענידא
פון יונגע יאָרן נאָך. איך האָב געהערט,
ווי זיי אין גאַרטן האָבן היינט פּוֹל דעם
גערעדט. זי איז אברבנאל דון יצחקס
אַ פרומע שוור, און ער — אַ פרומער קריסט . . .

שבת

אַ קריסט ? . . . און דו, דו גלויבסט ? . . . כאַכאַ !

דינה

זיי שטיי

און שווייג דו דולער ליץ ! דו וויסט דען ניט ? . . .
די אינקוויזיציע מיט אירע דינער . . .
אַט הער ! . . . אַט הער ! . . .

(ביידע הערן זיך איין אין די ווייטע קלאנגען פון דער קאטארעלע)

שבת

איך ווייס : זיי רוען ניט
אויב דאָ אין פיזאַ, ווי אין גאַנץ ווענעציע.
צורו זיי לאָזן כלומרשט שוין דעם יידן,
און דאָך צום שייטער פירן זיי אַוועק.
מאראנען פון די פאַרטוגאַלער פליטים,
וואָס קומען דאָ צו יידן און זיינען זיך
מגייר.

דינה

מיינסט מיט דעם, אָו אויך פירעס ? . . .

שבת

דו קינד ! ניט ער דער איינציקער האָט דאָרט
זיך אויסגעגעבן פאַר אַ קריסט. פיליפּי
געביטן האָבן דאָרט דאָס רענדל, ווער —
פון מורא, ווער — אויף ערדיש גליק . . . געהאַנדלט
פאַרקויפט דעם טאַטן, און זיך אַליין דערצו.

דינה

און דו וואָס לאַכסט ! דו ליץ אַזוינער, א ?
ביסטו דען ניט, ווי איך, געוועזענער
מאראן, און ניט געטראַגן האָסטו דען
צווישן קריסטן פון אַ קריסט די פעל ?

שבת

נו יא, מאראן בין איך געווען . . . בייטאג —
געזונגען כ'האב אין קרויסטער און ביינאכט
געשפילט דעם לץ אין לייסאבאנער צירק.
א פיינער לץ בין איך געווען — אן עכטער !
דעם יידן האב איך נאכגעקרימט : אטאט ! . . .
און גלויב מיר, קינד, דעם אמת זאג איך דיר,
הנאה גרויסע כ'האב דערפון געהאט.

דינה

הנאה ! . . . שעם זיך כאטש ! דער גאנצער ציוק
האט דאך דעם יידן אויסגעלאכט אין דיר !

שבת

אט זעסטו . . . ווער פון וועמען האט געלאכט —
איז נאך דערווייל ניט קלאר — עס איז א פראגע.
א ייד . . . א ייד ווער איז ? די ראל פון לץ
ער שפילט שוין זייער לאנג ביי גארער וועלט,
ער גייט און פאלט, שטייט אויף און פאלט באנייס,
און אלע קוקן, קייכן פון געלעכטער,
ניט אויפשטיין לאזט מען עס נאך אלץ, דאס פאלק
דאס יידישע און ניט מען לאזט עס פאלן,
אפילו ווען עס בעט זיך שוין : נו, טוט
א טובה מיר און לאזט מיך ווערן אויס . . .

דינה

פארוואס ?

שבת

א שפיל זאג ! — עס ווילן פעלקער
פון מאל צו מאל דערפילן זייער גליק,
ווי דער גביר, ווען ער דערזעט פאר זיך
דעם קבצן.

דינה

דאָס וועט מער ניט זיין. אַ סוף
וועט מאַכן איצט דער גרויסער גאַסט, וואָס ווערט
אין שלאָס דאָ היינט דערוואַרט.

שבת

דערוואַרט ? ... נו, ווער ?

דינה

דער פרינץ דער יידישער.

שבת

דער פרינץ ראובני ?

דינה

ראובני ! ... דו האָסט אויך געהערט פון אים ?

שבת

אַ נייס ! ווער האָט דען ניט געהערט פון אים —
דעם וואונדערלעכן פרינץ פון קיניגרייך
דעם יידישן פון ווייטן לאַנד כאַבור,
אויף יענער זייט דעם ים דעם רויטן ?

דינה

זאָג :

וואָס נאָך האָסטו געהערט פון אים ? נו זאָג ! ...

שבת

פון מלך דוד שטאַמט ער און זיין ברודער ...
זיין ברודער יוסף איז דאָרט איצט דער קעניג,
דעם מלך אויף די שבטים גד, ראובן
און האַלב מנשה.

דינה

(הערט זיך צו צום פליעסק פון רודערס אויפן וואַסער)
מען קומט ! ... מען פירט אים שוין אַהער, דעם גאַסט ...

נו, גיכער . . . קלינג אין גלאק, אזוי איז דיר
באפילן.

(שבת קלינגט)

דינה

(קוקט צום ברעג)

וויי ! אין שיפל זע איך בלויז

דעם באלעבאָס דא פּיוֹאָ און מיט אים —

זיין פריינט דון שמואל אברבנאל, אָט זע :

עס איז זיי ניט געלונגען גאָר דעם גאָסט

דעם גרויסן היינט אָהער אַראָפּצוברענגען !

שבת

מיין קינד ! אַ פּרינץ אַ יידישער איז פאַרט

אַ פּרינץ. אויך אים שטייט אפשר גאָר ניט אָן

צו פּריינדלעך זיך מיט יידן, ווען אָפּילו

פאַר אים די בייטלעך עפענען זיי ברייט.

(פירט זיי אוועק)

(פונעם צוגעשוואומענעם שיפל קומט אַרויס דער באַלעבאָס פון שלאָס

דניאל דא פּיוֹאָ — אַ וואַקסיקער מיט אַ שוואַרצער שפּאַנישער באַרד. מיט

גרויס השיכות פירט ער אונטער דער האַנט דעם גראַבאָוואַקסענעם דון שמואל

אברבנאל, וועלכער וואַרפט זיין קאַפּ צום הימל נאָך יעדע פאַר ווערטער, וואָס

ער רעדט אויס).

דון שמואל

דער מאָן, זאָג איך, איז רעטעניש און גאָר . . .

אַ רעטעניש און גאָר — זיין האַלטן זיך,

זיין ניט געוויינלעך פנים — אָן אַראָפּ !

דערצו נאָך זיין פאַרגרייזט העברייאיש ריידן . . .

דא פּיוֹאָ

און דאָך . . . געוואַגטקייט פון אָן עכטן פּרינץ

און מוט פּיל קוקט אַרויס פון זיינע אויגן.

גענומען האָט ער מיך מיט דעם אין רוים נאָך

ביים פּויפּסט אין הויף, וואו איך צום ערשטן מאָל

האָב אים דערזען, קלוגשאַפט פון אַ קעניג

דערפּילט איר גלייך אין אים. ביים ערשטן בליק.

דון שמואל

דאָס אַלץ איז וואָר, נאָר ר' דניאל, מיין פריינט!
דעם אמת מוז איז זאָגן אייך, מיין ליבער,
איך בין אַ מענטש אַ גלויביקער, אַ פרומער.
אין תלמוד לערנען צווישן פיל רבנים
איז מיר אַוועק מיין וועלט. די אויסלייזונג
די יידישע, בין איך געוואוינט צו גלויבן,
מוז קומען, יאָ! — נאָר סידן פון אַ קראַפט
אַן אומנאַטירלעכער: פון גאָט אַליין
דעם אומבאַגרייפלעכן, ווייל אומבאַגרייפלעך —
דער זין פון לייך און פֿיין ביי אונדזער פאָלק,
ווי אומבאַגרייפלעך איז, פאַרוואָס מיר בלייבן
ביז היינט אַ פאָלק. אַזוי געגלויבט האָט אויך
מיין פאָטער, ער — דון יצחק דער מיניסטער,
צו ברכה זאָל זיין נאָמען זיין דערמאָנט.
אין הייליקן אין לעצטן ספר זיינעם
האָט ער משיח קומען מיט רמזים
פאַראויסגעזאָגט. און דאָ מיינט איר, מיין פריינט,
אַז העלפן יידן קען אַ קראַפט אַן ערדישע
אַ מענטש, וואָס זאָגט אַליין: איך בין קיין נביא,
קיין נביאס זון, פון נסים ווייס איך ניט.

דאָ פיזאַ

און דאָך קיין מענטש קיין פראַסטער איז ער ניט.
איך בין אַן עדות, ווי מיט אים אין רוים
האָט זיך געוויגט דער גאַנצער וואַטיקאַן.
אַליין דער פויפסט קלעמענס האָט אים ביי זיך
מיט כבוד גרויסן ליבלעך אויפגענומען,
אין בייזיין פון די עלצטע קאַרדינאַלן
אים אויסגעהערט און די פאַפירן זיינע
צום קעניג יאהן דעם פאַרטוגאַלער גלייך
אַוועקגעשיקט. ער זאָל זיי אַפראַבירן.

דון שמואל

פאפירן ? פאפירן, וואָס אין זיי איז קלאָר
דערוויזן, אָז אַ ייִדיש לאַנד אַזאַ
איז ווירקלעך ערגעץ־וואו פאראן ?

שבת

(קלעטערט אויף אַ לייטערל, צינדט אַן דעם נאָענטן לאַמטערן און זינגט
דערביי).

יֵאָ, אַ לאַנד אַזאַ פאראנען,
עדות ? — אַלטע קאָפיטאַנען,
וואָס אינאיינעם מיט דע גאמען
וועגן דורך די ווייטע ימען
קייַן אינדיע האָבן דורכגעלייגט.

דא פיזאַ

דאָס איז מיין נייער דינער — אַ מאראן,
ער איז אין לייסאַבאָנער צירק אַ לץ
געווען.

(צו שבתיו)

וואָס האָסטו נאָרוואָס דאָ געזונגען ?

שבת

(אַראָפּגעשפרונגען פון לייטער, פאַרניינט זיך)
גאַרנישט, האָר, ס'איז גלאַט אַזוי.
כ'בין אַ לייסאַבאָנער ייד,
יעדעס קינד און יעדע פרוי,
זינגט דאָרט האַרציק אַט דאָס ליד.

דון שמואל

פאַרוואָס־זשע רעדט ער עפעס אַלץ מיט גראַמען ?

שבת

פאַרגיט מיר, מיינע הערן : אַ לץ . . . געווען !
זיך צוגעוואוינט אַזוי פון לאַנג צו רייידן.

(ביים אַרײַננאַנגס־טירל, דאָס קוק פון דינהן, וועלכע לאָזט ניט אַרײַן אין
גארטן צוויי מענטשן אין שפּאַנישע קליידער).

איינער פון די צוויי

(אפשטופנדיק דינהן)

כאַ-כאַ ! גענומען פעסטונגען האָב איך
ניט איינמאַל, נעמען כ'ועל געוויס אויך איצט
די פעסטונג אָט די קליינע . . .

אַ צווייטער

(צו דינהן)

דאַז אַריין.

דינה

(זיך דערשראקן פאַר אים)

דער קופערשמיד ! . . . דו האָסט זיך אויך גערעטעט ? ! . . .

קופערשמיד

זיי שטיף ! . . .

דא פיזאַ

שבת ! די לייט ווער זיינען דאַרט ?

(שפּאַנט אַרום, שמועסנדיק מיט דון שמואקן)

שבת

(אוועק צו די צוויי געסט, שעפטשעט זיך מיט זיי דורך)

ערשטער

פון פרינץ געשיקט אַהער.

צווייטער

באַשטעלט האָט אונדו

דער פרינץ, אַ זעאונג דאַ נאָך היינט אין אַוונט.

שבת

פון דעם קיין וואָרט ניט קיינעם מער !

(פירט זיי צו דע פיזאַ און דון שמואקן)

פון שפּאַניער פּליטים. ער — אַ קופערשמיד

און דער — מלחמה-אינוואַליד, אַן אַרט

צו נעכטיקן אויף זייער ווייטן וועג

זיי זוכן ערגעץ דאַ ביי יידן.

דא פיזאָ

ביי יידן ?
און זייער ריזע־ציל אין וואָס באַשטייט דען ?

שבתֿי

אַ מקלֿט צו געפינען פֿאַר די יידן,
פֿון לײַסאַבאַנער האַפֿן.

דון שמואל

און אחינו
בני־ישראל זיינען דאָרט נאָך פֿיל
פֿאַראַן ?

קופּערשמיד

אַרום דריי הונדערט טויזנט יידן.

דון שמואל

פֿאַרשפֿאַרט ווי פֿריער אין האַפֿן ? שטרענג באַהיט ?

קופּערשמיד

געוואָרן איז אונדז גרינגער זינט דער פֿרינץ
איז פֿון זיין יידיש לאַנד אַהער געקומען.

דא פיזאָ

מען פֿייניקט ניט דעם יידן אַזוי אַפֿן ?

אינוואַליר

אַ ביסל אַפּשיי פֿאַרט באַקומען. מ'שמועסט :
די יידן האָבן ערגעץ דאָך אַ לאַנד !

דון שמואל

אַזוי ? !

דא פיזאָ

שבתֿי, דו געסט זיי מכניס־אורח.

(שבתֿי פֿירט אַוועק די צוויי געסט)

דא פינאָ

איר זעט, מיין פריינט : דער פרינץ — ער איז
אין מויל ביי אַזע שפּאַניער פּליטיים, יאַ-יאָ !
אַדאַנק זיין קומען האָט מען אָן מאַטיוון
אין פּאַרטוגאַל די נייע יידן-גזירות
צו שטאַנד שוין ניט געבראַכט און דאָרט נאָך אַלץ
די אינקוויזיציע ניט איינגעפירט.
נאָר אים צו דאַנקען גיט דערויף דער פּויפּסט
קיין בולע ניט אַרויס. און נאָך אַ זאַך :
צו וויסן האָט מען מיר געגעבן איצט
פון פּיסאַבאַן, אַז מיין פּאַרמאַכטן באַנק-הויז
דערלויבן וועט מען מיר איצט ווידער פירן.
אגב . . . די הויכגעשעצטע בענווענידא
איז גרייט צו האַבן שותפות אין מיין באַנק.

דון שמואל

מיין פרוי — מיט אייך אין באַנק אַ שותף ? ! . . .
(פון שלאָס קומען צו די ווירטן דיאמאַנטא מיט דאָנא בענווענידא, וואָס
הערט ניט אויף אויסצוהעפטן אַ פּאַז, און מיטן פּאַרטונאַלער יונגן מאַראו
דאָנא פירעס)

דיאַמאַנטאַ

אַדיין גאָר זייט איר, אָנעם פרינץ ? . . . אומזיסט
געגרייט זיך ? שוין-זשע וועט ער היינט צו אונדז
ניט קומען ?

דא פינאָ

זיי ניט ביז, מיין אישת-חייל.
ער איז קאַפּריז, דער גרויסער גאַסט — אַ פרינץ !

בענווענידא

פאַרגיט מיר, זאָגט : ער האָט די איינזאַדונג
אַצינד גלייך אָפּגעלייגט ?

דון שמואל

ס'איז שווער צו וויסן . . .

דא פיזאָ

באווייזן זיך בייטאָג אין גאָס אין אים
באמת ניט צום האַרצן, ניט צום האַרצן . . .

בענווענידא

איר מיינט, אוודאי, — איבער די מאראנען ?

דא פיזאָ

ער האָט געזאָגט : זיי רינגלען אים אַרום,
זיי קושן אים די הענט און רופן אים
„משיח, אונדזער האַר און אויסלייזער !“

דון שמואל

אגב, האָט איר באַמערקט, ווי ס'ערגערט אים
דאָס וואָרט „משיח“ ? . . .

בענווענידא

ס'איז פאַרשטענדלעך מיר :
פאַר אים און פאַר די יידן פון זיין לאַנד
איז דער משיח לאַנג געקומען שוין.

פירעם

אזוינער איז פאַר מיר ניט מער קיין ייד.

דון שמואל

אין דעם, זעט איר, סינאָר פירעם, בין איך
מיט אייך אינגאַנצן מסכים.

(שפּאַנט אַוועק, שמועסנדיק מיט פירעם, אלע קוקן אים נאָד).

בענווענידא

אך, נעבעך, נעבעך ! . . . פרוּמער ווערט פון טאָג
צו טאָג, אָט דער מאראן, וואָס קערט זיך אום
צוריק צו יידן ! . . . פאַרט, צי קומט צו אונדז
דער פרינק ?

דיאַמאַנטא

צי האָט אַ זין אויף אים צו וואָרטן ?

דא פיזאָ

ער האָט ניט אָפּגעזאָגט.

דיאָמאָנטאָ

אַלס ווירטן דאַרף איך דאָך דאָס וויסן !

(נייט אַוועק).

דא פיזאָ

אַט זעט איר, דאָנאָ בענווענידא, אייער
געשעצטער פרומער מאָן — מיין ליבער פריינט,
איז ביז אַצינד נאָך אַלץ אין גרויסן ספק
צי ס'האַט אַ יידיש קעניגרייך אַ שטאַרקס
פון אַלטע צייטן ווירקלעך זיך פאַרהיט.

דון שמואל

(אומגעקערט זיך)

כאַטש, ווי אַ ייד אַ פרומער, גלויב איך אַלץ,
אַז ערגעץ לעבן פריי נאָך די אונדזערע
צען שבטים.

בענווענידא

גלויבן אויפהערן גראָד איצט,
ווען נאָך קאָלומבוס רייזע הערט מען אַלץ
ניט אויף פיל נייע לענדער צו געפינען ?

דון שמואל

אַך יא, מיין פרוי, ביי דיר האָט מען געפועלט,
מיט יידיש קעניגרייך האָט דיר פאַרשמעקט,
ווי נאָר דו האָסט ראובנים נאָמען דאָ
צום ערשטן מאָל דערהערט ; ביסט אַלץ נאָך יונג,
מיין ליבע פרוי, עס רעדט פון דיר אַרויס
דיין היימיש-זיין אין הויף ביי אונדזער פירשט
דון פּעדראָ דע טאַלעדא, וועמענס טעכטער
און קרוין דו האָסט פון קינדווייז אָן געטריי
דערצויגן. האָסט מיט ייִדן־פרעמדער שטימונג

ביי זיי זיך אָנגעשמעקט. אויף אדומס פויסט,
אויף זיינע אינקוויזיציע־רציחות,
אזוי וואָלט זיך דיר וועלן, זאָלן יידן
אים ענטפערן מיט זייער פויסט. ס'איז ניט
אין אונדזער גייסט, מיין ליבע פרומע פרוי,
דערויף איז אונדזער פאָלק אָן אויסדערוויילטס.

בענווענידא

די אויסדערוויילטקייט ! . . . כ'וואָלט זי זייער גערן
נאָך היינט אַ פאָלק אַ צווייטן אָפגעטראָטן
כאָטש אויף אַ קורצער צייט.

(אויסנייענדיק די פאז, גייט זי אוועק מיט דער אַלייע).

דון שמואל

אַט זעט : מיין פרוי . . .
ווי שטארק זי לעבט עס איבער די פאַרפאַלגונג
פון פאָלק, זי האָלט עס פשוט פאַר אַ שאַנד,
ווען מיר, ביי אַלע צרות, זאָגן דאָך
מיט שטאַלץ, אַז וועמען אונדזער גאָט האָט ליב,
דעם יעניקן באַשטראַפט ער שטרענג.

דא פיזאָ

א שיינקייט !
מיט האַרץ און קאָפּ אזוי פון גאָט געבענטשט !
אדאַנק דון פעדראַס מי אין ליסאַבאָן
האָט זי דאָס לעצטנס אויסגעפועלט, כ'זאָל
מיין באַנק־הויז עפענען באַנייס דאָרט קענען.
נאָר מיר האָט זי דערביי געשטעלט אַ תנאי :
פאַר שפּאַניער פּליטים, און . . . דורך אירע הענט —

דון שמואל

דורך אירע הענט ? . . . מיך וואונדערט עס : צו וואָס
זאָל זי דען דאַרפן איצט אזוי פיל נייע
און גרויסע מיטלען ?

דא פיזאָ

פול איז זי, מיט מיטלייד
צו אונדזערע געשטרעפטע ברידער. וואונדער! —
אַ זעלטענע, ווי גרויס זי איז! ווי גרויס! . . .

רוז שמואל

אַך יאָ . . . זי איז גרויס.

(שפאנט פארטראַכט אַוועק מיט דא פיזא)

שבת

(אַרויסקומענדיק פון צווישן די בוימער, קוקט זיי נאָר, מאַכט נאָר דוּן שמואלס
קול און זיינע באַוועגונגען)
אַך יאָ . . . זי איז גרויס — זיין בענווענידאָ! . . . הייסט עס:
זיי ווייסן נאָך ניט קיינער, אַז ביים פרינץ
ראובנין איז זי דריי מאָל שוין געווען
צוגאַסט. זי באַרגט אים שטיל אַלץ געלט און געלט,
און ער באַשטעלט דאָ פיל און פיל כלידיין
אויף צו באַוואַפענען דאָס גרויסע הייל
ביי זיך אין לאַנד. איז הער נאָר גוט, שבת
וואָס דאָ קומט פאַר . . .

(דערזעט אַנקומען צוריק בענווענידאָן מיט פירעסן און פאַרשווינדט ווי
זער צווישן די בוימער)

פירעס

איך זאָג: אין ליסאַבאָן
וואָס האָט מיר דען געפעלט? דו ווייסט אַליין:
באַגאַבט און יונג, געבילדעט און געאַכט;
דער קעניגניס אַ פאַזש געווען, דערנאָך
געלערנט זי לאַטיין, אין אויבערשטן
געריכט געהאַט האָב איך אַ גרויסע שטעלע.
נאָר אַט . . . אַט דער געדאַנק פון קינדווייז אָן:
— „ביסט ניט קיין עכטער קריסט, און ניט קיין ייד
קיין עכטער“ . . . דו געדענקסט מיך פון מיין קינדהייט,
ווען אויף יום־כיפור פלעגט מיין פאַטער דאָן,
ווי עפעס אַ גנבה, ברענגען מיך

פון לײסאָבאַן קיין סאַלאַניק צו אייך
אין הויז דעם יידישן. דערפאַר אינדערהיים
מיד צווינגען נאָכדעם ניט פאַרפעלן דאָרט
אין קלויסטער קיין איין תפילה . . . נאָר העברייאיש
מיט מיר געהיים געלערנט, ווי אומיסטן:
דו ווייס, ביזט דער, וואָס יידישע חכמים
באַצייכנט האָבן אים מיט עקל: הגונב
דעת הבריות" . . . אין קלויסטער ביי די תפילות
בין איך געשטאַנען מיט פאַרקלעמטע ציין.
דער ליגן האָט ניט אויפגעהערט צו קרייזן
די גאַנצע צייט מיך, ביז איך בין אָהער
אַנטלאָפן אויף צוריק צו ווערן דאָ
אַ פרומער ייד.

בענווענידא

אַ פרומער נאָך דערצו . . .
איך זע, דו ווערסט נאָך פרימער פון מיין מאַן.

פירעם

פאַר מיר, דעם ייד, וואָס האָט זיין יידישקייט
פאַרדוירן, בלויז איין אויסוועג איז געבליבן . . .

בענווענידא

פון יעדן פרומסטן יידן פרימער ווערן ?

פירעם

פאַרשטיי דאָס, בענווענידא. ס'ליגט אויף מיר
דער חוב פון תשובה־טאָן, און וויסן זיי:
איך פאַסט תעניתים לאַנגע און אין תפילה
פאַרברענג איך גאַנצע טעג. איך זע אין שלאָף
ביינאַכט חלומות הייליקע. איך הער
אַפטמאָל אַ רוף אין אָנהייב שווערן דרימל:
"פאַר יידן זיי זיך מפקיר און אויף אייביק . . .
אויף אייביק וועט דיין נאָמען בלייבן מוזכר!
יא, מוזכר . . . מוזכר" רופט מען מיד אין חלום . . .

בענווענידא

א שרעק! ... ס'איז אַלץ פון דער קבלה, דאָך —
פון דער קבלה, וואָס מיט דיר דעם קריסט
געצוואונגענעם עס האָט דער אַסטראָלאָג
אברם זכאי נאָך אין דיין פריער יוגנט
געהיים געלערנט.

פירעם

דאָך מיין בענווענידא,
בלויז דו, דו בינדסט צו זיך מיך אַלץ נאָך צו,
איך בין מיט דיר פון קינדווייז אָן געוואַקסן,
אין דיר נאָר איינער כ'האַב געפילט אַמאָר
דעם אמת פון מיין לעבן און צו דיר
געהערט מיין ליבע נאָך ביז איצט. נאָר דאָס
איז ליבע לויטערע שוין אויסגעטאָן פון זינד . . .

בענווענידא

דיין ליבע, אך, איז פונקט אַזוי צעשוואומען,
ווי דיין מאַראַנישעס געמיט — ניט קריסטלעך,
ניט יידיש, איך געדענק זי. עס דערמאָנט מיר
דעם "DIALOGUE DE AMORE" —
געדאַנקען וועגן ליבע, וואָס מיין שוואַגער
אברבנאַל יהודה האָט פאַרשריבן
אַנשטאָט צו ליבן אמתדיק און הייס,
געפטרט האָט ער אַלע זיינע יאָרן
אויף צו צעגלידערן ס'געפיל פון ליבע
דערנאָך עס גאַנץ מאַכן צוריק.

פירעם

ניט דאָס נאָר, בענווענידא. ביסט
די לעצטע צייט אָן אַנדערע געוואָרן. —
געפלעפט האָט דיך דער סודותדיקער פרינץ
דער יידישער, פאַר וועמען דו נייסט אויס
די פאַן.

בענווענידא

געפלעפט ? נו יא, איך גלויב דעם פרינץ ראובנין.

פירעם

ניט גלויב אין קלאנגען ! ווייס, אנטפלעקט האט מיר
דעם קעניגס אסטראלאג אברהם זכאי
ניט נאר קבלה-סודות. כ'ווייס דעם גאנג
פון הימל-שטערן, כ'קען די לענדער-מאפע —
נישטא אויף איר קיין יידיש לאנד.

בענווענידא

ס'איז קיין באווייז, פיל נייע לענדער ווערן
אצינד גראד נאך דער רייזע פון קאלומבוס
טאג-איין, טאג-אויס אנטדעקט.

פירעם

דו ביסט פארבלענדט.

בענווענידא

פארוואס פארבלענדט ? כ'גלויב אים. אפגעשטעלט
האט ער די אינקוויזיציע דערווייל.
כ'בין גרייט צו העלפן אים. אט זיך איך דא
און גאר אים נאכאמאל צו זען . . . איך פיל
אים אין א גרויסע קראפט !

פירעם

נו יא, דו ביסט
פארבלענדט. איך וועל דערום ביי דיר איצט פרעגן:
צי ביסטו ניט פארליבט אין אים ?

בענווענידא

מיין פריינט ! . . .
אויב דאס איז מעגלעך, עלנט פליסט מיין לעבן.
מיין מאן איז פרום און טיף איז ער פארטאן
אין אלע באנק-געשעפטן פון דון-פעדרא
און אין דערווייזן מיר פון מאל צו מאל,
אז יידן זיינען אויסדערוויילט ביי גאט

אויף . . . ליידן גלות. איך הער אים אויס און שטום
איך בלייב בעת ער רעדט צו מיר אזוי . . .

דיאמאנטא

(באווייזט זיך אויף דער באַפֿויכטענער טעראַסע אינאיינעם מיט דינהא, וועל-
כע איז אויסגעפּוצט צום טאַנצן).
מיין ליבע בענווענידא, קומט, מיר וואָרטן
אויף אייער ראַט.
(בענווענידא און פירעס גייען אוועק אין שלאס)

שבת

(ארויסרוקנדיק זיך פון צווישן די ביימער)
אַהאַ ! . . . אַז ער איז פרום — דון שמואל, הייסט עס,
און זי איז שטום — די גבירה בענווענידא.
איז רעכט ! ביי מיר — געפּוּעֶלט, איז זינג דו, לֵץ:
אויב ביי די באַנקירן
האַלט ס'לעבן אין איין יוירן.
מיין דאגה ? ! . . . ער איז פרום און זי איז שטום,
איז זאָלן זיי זיך גטן. איי, שבת,י,
אַמער, ווי קומסטו גאַר אַהער אין מיטן ?
כ'האַב ליב ראובנין און איך גלויב אים זייער.
אַ דינער זיין דאָ האַט ער מיר געהייסן.
צוויי טעג סך־הכל גיט געזען אים
און בענק שוין שטאַרק אזוי צו זען אים !
ער מוז דאָך קומען באַלד אַהער אין שלאָס.

(קוקט אויפן הימל)

מיט אויפגיין פון די שטערן, איז באַפּוּלדן,
איך זאָל אויף אים דאָ וואָרטן.

(דערהערט דעם פליעסק פון רודער)

דאָס מוז דאָך זיין שוין ער אַליין . . .

(לאזט זיך צו דער צוגעשוואומענער נאַנדאַלע, פון וועלכער ביי דער שיין
פון דער לבנה קומט אַרויס אַ מענטש אין אַ מאַנטל געהעפט מיט גאַלד)

שבת

ראובני ?

(בוקט זיך זייער טיף)

ראובני

הער אויף צו זיין אַ לֵץ אין לעבן אויך !

שבת

ביסט פֿאַרט אַ גרויסער מענטש. איך זאָג עס ערנסט.

ראובני

הער אויף, האָב איך געזאָגט, ס'האָט מיר דערעסן.

שבת

דו ביסט דער גרעסטער מענטש, וואָס איך — דער לֵץ
האָב ווען עס איז געזען צווישן לֵצים.

ראובני

דו ווייסט דאָך גוט : דעם פֿרינץ האָב איך אַליין
אַריינגעהויכט אין מיר און טראָג אים שווער
אין זיך, ווי כ'וואַלט באַזעצט אין זיך אַ דיבוק.

שבת

נאָר ווייל דער בראַך פון פֿאַלק אין זיינע ליידן
דיך פייניקט שטאַרק און טיף אַזוי — וועסט מעגלעך
אומזיסט גאָר זיין אַ קרבן און דו גייסט
מיט גרייטקייט און מיט פֿרייד — דערפֿאַר ביסטו
פֿאַר מיר דער פֿרינץ דער סאַמע־סאַמע עכטער
פון אַלע פֿאַלשע מענטשן־פֿרינצן.

ראובני

אויס !

נו, פֿאַרט גענוג, גענוג פון דעם צו ריידן.
מיין צרה־ברודער ביסטו גלייך געוואָרן
ווען איד פון טיפן מזרח ביז אַהער
אַראַפגעקומען און געטראָפן דיך
אין לֵיסאַבאָן ביים טעסט פון יידן־פֿיין.

שבת

איך האב דיר בלויז, מיין פרינץ, באוויזן זיי
אין זייער גרויסן בראך אין האפן דארט.

ראובני

דריי הונדערט טויזנט ברידער מ'האט פארשפארט,
פארקערט צום ים, ווי שעדלעך קויטיק מיסט
ארויסצעווארפן זיי, אויף יידישע
צען שבטים האבן זיי דארט יאושדיק
זיך אָנגעכאַפּט, איך האָב פאַרטראַכט זיך טיף: —
אַ רעטונג, זע, עס זוכן אַלץ די יידן
אין זייער נעכטן, ניט אין זייער היינט —
פאַרוואָס? עס איז אַצינד אַ צייט אַ גרויסע,
ס'איז נאָך קאַלומבוס און פאַר נייעם לאַנד
עס גייט אַ שטרייט, איז איך אין דעם געראַנגל
וועל אויך מיין פאַלק אַריינפֿלעכטן. אין שטרייט,
אין קאַמף פון פעלקער מוז איך איצט געפינען
אַ לאַגע פאַר מיין ליידנדיקן פאַלק.
ביים פויפסט האָב איך געלאָזט זיך אויפנעמען
אַלס אַמבאַסאַדאָר, — ער זוכט פאַרבינדעטע
אין הינטערלאַנד פון טערק און מאַכמעדאַנער,
און איך — איך בין אַ פרינץ פון קראַפט פון יידישער
אין שטאַרקן לאַנד כאַבור. און אויב פאַרהאַנדלען
דו ווילסט מיט מיר, איז דאָן צום אַלעם ערשט
די אינקוויזיציע אויף מיינע ברידער
אין פאַרטוגאַל שטעל אָפּ. דאָס אַלץ איז מיר
געלאָנגען שוין.

שבת

און ווייטער וואָס וועט זיין?

ראובני

אַט דאָס וועט מיר די צייט באַווייזן. שטאַרקן
איך וועל צוערשט די הענט פון מיינע ברידער

דערנאך צום קאמף זיי שטויסן — וועגן רעטונג
ניט טרוימען בלוין, נאָר אויך איר העלפן קומען.
פיל אויפטאָן שטייט ערשט פאַר, שבת, דערצייל:
וואָס טוט זיך דאָ ?

שבת

אַקעגן זיך דו האָסט
אין שלאָס דאָ דעם גאַטספאַרכטיקן באַנקיר
אברבנאל און דעם מאראן פירעסן.

ראובני

וואָס האָבן זיי דען קעגן מיר ?

שבת

זיי גלויבן:
נאָר דאן געהאָלפן ווערן וועלן יידן
ווען קומען וועט דער הייליקער משיח.
דעריבער זאָגט פירעס איצט „סיידן גלויבן:
ראובני איז אַליין גאָר דער משיח“.

ראובני

משיח . . . ווידער אַט דאָס אַלטע וועקסל
פון אונדזערע נביאים פאַר אַ פאַלק
אַ יורד . . . זאָג ! ווי קומט ער גאָר אַהער —
פירעס ?

שבת

ער איז פאַרליבט אין בענווענידאן.

ראובני

ער איז אין איר פאַרליבט ? . . . אין בענווענידאן ?
(ווייל אוועקניין)

שכתי

(פארהאלט אים)

מיך וואונדערט . . . כ'זע : עס אַרט דיך אויף אַן אמת . . .
דערלויב דערמאָנען דיר : באַשטעלסט אַ זעאונג
דו האָסט מיט צוויי געטרייע מענטשן דיינע
פון לײַסאַבאַנער האַפן.

ראובני

שיק אַהער דעם אינוואַליד.

(שכתי — אפ, פון צווישן די ביימער קומט דער אינוואַליד, שטעלט זיך
אין פראַנט)

אינוואַליד

דעם פרינץ דעם יידישן איך סאַזטיר
אַט מיט דער האַנט דער לײַנקער, — ווייל די רעכטע —
איך האָב אַוועקגעשענקט זי שפּאַניען,
דעם לאַנד, וואָס מיך פון זיך עס האָט פאַריאַגט.

ראובני

אומזיסט אַוועקגעשענקט ? — אַ, ניין ! . . . אַ, ניין !
צעצאָלט דו האָסט זיך, ברודער מיינער, פיין
און ערלעך פאַר דיין ליבע צו דעם לאַנד
פון דיין געבורט, און מיר דיין לײַנקע האַנט
דערפאַר איז צוויי מאָל טייער. אויפגעטאַן
וואָס האָסטו דאָרט אין לײַסאַבאַנער האַפן ?

אינוואַליד

דעם פרינצט באַפעל כ'האַב ערלעך אויסגעפילט.

ראובני

געזונטע מענער אויסגעטיילט ? זאָג וויפּל ?

אינוואַליד

געזונטע מענער איינס אין איינס אַ סך,
אַ סך מיין פרינץ, און טראָץ דער שווערער אַרבעט . . .

ראובני

איך ווייס : אויף רייסן שטיינער אין די בערג
איך טרייבן טעגלעך דארט די פארטוגאלער.

אינוואליד

און דאך ווערט דיין באפעל דארט אויסגעפילט,
און גאנצע לאנגע נעכט די קונסט פון שלאכט
איך דערן אין די בערג מיט זיי, מיין פרינץ,
זיי פאדערן שוין אמתדיק געווער.

ראובני

צוליב מיין חייל אין לאַנד כאַבור אין צאָל
פון דריי מאָל הונדערט טויזנט כ'האָב באַשטעלט
געווער. — געווער וועט קלעקן אויך פאַר אייך.
דו שטאַרק נאָר זייער גייסט דאַרט. אַט . . . הער אויס !
דו זאָג זיי : פרינץ ראובני איז . . . ער איז
צווישן אייך פאַרהוילן און פאַרשטעלט,
בייטאָג ער רייסט מיט אייך אינאיינעם שטיינער,
ביינאַכט דערנעבן אויף אַ באַרג ער שטייט . . .
און קוקט מיט זיין געניטן אויג, ווי איר
מאַרשירט. נו גיי, נו גיי, מיר שיק אַהער
דעם קופערשמיד.

(אינוואליד — א.ב. פון צווישן די ביימער קומט צו דער קופערשמיד,
פארניינט זיך)

קופערשמיד

ש'זום צו דיר, דעם פרינץ !

ראובני

ש'זום צו דיר, מיין פריינט . . . ווי דעבט זיך אייך
אין ליסאָבאָנער האַפן איצט ? — דערצייל !

קופערשמיד

ניט פריילעך, מלכות אונדזערער, ניט גוט . . .

ראובני

געמאָלדן האָט מען אייך, אַז יעדערער
פון די דריי הונדערט טויזנט שפּאַניער יידן,
אויב נאָר ער וויל, קען פריי פאַרלאָזן איצט
דעם דיסאַבאַנער האַפּן, מיטנעמען
מיט זיך זיין גוטס ?

קופּערשמיר

געמאָלדן, פרינץ, געמאָלדן.
איז וואָס־זשע אָבער קומט דערפון אַרויס ?

ראובני

געפאַדערט ווערט פון יעדן, וואָס פאַרלאָזט
דעם האַפּן, באַלד זאָל ער פאַרלאָזן אויך
דאָס גאַנצע פאַרטוגאַלער לאַנד ?

קופּערשמיר

אַט־אַט ...

און היינט וואוהיין, וואוהיין זיך לאָזן דען ?
אַט האַבן איך און אייניקע אַ שיה
אַ גאַנצע אָפּגעדונגען, ניט געהערט
האַט דען דער פרינץ, וואָס האָט מיט אונדז פאַסירט ?

ראובני

געהערט ! — עס האַבן אייך אינמיטן וועג
באַרויבט די שיפלייט דאָרט — די עלטערע
איך ים געוואָרפן און די יונגע זיין
אַוועקגעפירט, פאַרקויפן זיי פאַר קנעכט,
איך ווייס : מיט ניסים האַסטו זיך אַהער
דערקליבן, איך ווייס, כ'ווייס ... דו קער זיך אום
איך דיסאַבאַנער האַפּן, זאָג זיי דאָרט
בסוד : אַ טרייסט האָט אייך געשיקט דער פרינץ
פון לאַנד דעם יידישן. ער האָט געלאָזט
אייך וויסן : וואָרט און האַפּט, איר וואָרט און האַפּט ...
שלום ! ... שלום ! ... שבת !

(קופּערשמיר אפ)

שבת

(צוקמען)

איך הער, מיין פרינץ !

ראובני

זוך אויף אַ שיף, וואָס גייט קיין רוים נאָך מאָרגן.
מיט פּאָדערונג שוין אָפּגענער פּאַר יידן
פון דיסאַבאַנער האָפּן קומען כ'וועל
צום פּויפּסט אַצינד.

(ביים ברעג אַ גערויש פון רודער און שיין פון פּאַקלען. ראובני טרעט
אַפּ צווישן די ביימער. שבת קלינגט אין גלאַק. פון אַ צוגעשוואומען שיפל
נייען אַרויס דאַמיניקאַנער. פונעם שלאָס קומען אַרויס די באַלעבאַטיים, די
נעסט און די דינער.)

דא פיזאַ

מיט וואָס באַדאַנקען אייך, דאַמיניקאַנער
פאַר פּריינטלעכען באַזוכן איצט מיין הויז ?

עלצמער דאַמיניקאַנער

דער אינקוויזיציע אַרויסגעבן
אַ גאַט־פאַררעטער !

דא פיזאַ

יידן זיינען מיר
און פאַר אַ גאַסט מיר האָבן איצט דעם קריסט
פירעס.

פירעס

פירעס פון פאַרטוגאַל — בין איך.

עלצמער דאַמיניקאַנער

געווען איך דיסאַבאַן אַ פרומער קריסט
נאָר דאָך געלעבט פאַרשטעלט, ווי אַ מאַראַן
און דאָ צוריק אַ פרומער ייד געוואָרן ?
איך נאָמען פון דער אינקוויזיציע
(צו די דאַמיניקאַנער)
דער הייליקער, באַפעל איך אייך אים נעמען !

(פיר דאמיניקאנער מיט פאקלען אין די הענט שטעלן זיך אויס ארום פירעסן ווי א צלם. פון צווישן די ביימער קומט ארויס ראובני, און ווייזט דעם עלצטן דאמיניקאנער אויף פירעסן.)

ראובני

ער איז מיין דינער . . . זעט : לויט אַט דער בולע פון וואַטיקאַן איז קיינעם ניט דערלויבט ניט מיך, ניט מיינע מענטשן צו פאַרהאַלטן אַן צושטימונג פון רוים און פון דעם פויפסט.
(באווייזט די בולע)

עלצטער דאמיניקאנער

(צו פירעסן)
דאָס מאָל איז אייך געלונגען . . .
(צו זיינע באַגלייטער)

קומט נאָך מיר !

(די דאמיניקאנער — א.פ.)

דא פיזא

אַ יישר כוח, פּרניץ, אייך קומט אַ גרויסער פאַר מידות יידישע פון פּידיון־שבויים הגם דער גאַסט פירעס איז נאָר אַ גר.

ראובני

ולגר הגר בתוכם.

רון שמואל

(מיט התפעלות צו די אַרומיקע)

הגר בתוכם ! . . .

פירעס

(צו ראובנין)
אַ סוד פון סודות הייליקע איר ווערט פאַר מיר.

ראובני

קיינ סוד — אַ קראַפט אַן ערדישע !

פירעם

דורכאויס פאָרגלויבט, אַז בלוז און בלוז נאָר ער —
דער יושר הימלשער, קאָן העלפן יידן,
בין איך, פירעס, פון היינט און ווייטער גרייט
צו דינען אייך, אויב נאָר די פיין פון פאָלק
דעם יידישן איז ווירקלעך אייער פיין.

ראובני

צו האָבן אייער הילף איז ניט מיין מיין,
מיין טרוים איז פעסט פאָרריגלט, אָפגעצוימט
פון אַדע בעליית־שובה־יידן.

פירעם

(צו אַלע אַרום אים).

יאָ !

געזינדיקט ! ווי אַ כלי פול מיט שאַנד
און בושע כ'שטיי פאָר אייך דאָ, ברידער מיינע !
איך בין דורך אַנדערע פאָרפירט פון קינדווייז,
נאָר כ'האָב אַליין פון מאַל־צו־מאַל געמיינט :
איך גיי אויף בריק, וואָס פירט פון פאָלק־פאָלק.

ראובני

איז וויסן זייט : פון אייער בריק די שפאָניער
גרושים — די דריי הונדערט טויזנט יידן
אין ליסאַבאָנער האַפן — האָבן ניט
קיינ שטריק אָפילו אויפצוהענגען זיך
אויף אים.

פירעם

איך האָב געגרייזט . . . אשמתי ! בגדתי !

ראובני

און גרייזט אויך איצט : נשמה־רו איך זוך
אַצינד דערהויפט פאָר דעם מאראַן פירעסן
און ניט געזונט צו מאַכן ס'גאַנצע פאָלק
איז אייער צוועק. דערום איז אייער גייסט
אַ קראַנקער, ס'פאָלק ער קען נאָר קראַנקער מאַכן.

פירעם

פארטרויען זיך צו מיר עס שטערט אייך אפשר,
וואָס אין אברהם אבינוס ברית איך בין
נאָך ניט אַריינגעבראַכט, איז פירט מיך גלייך
אין אים אַריין און נעמט אויף זיך די מצווה.

ראובני

(צו בענווענירא)

וואָס וויל דער פארטוגאַלער מאַן פון מיר ?
פאַר אים האָב איך געטאַן שוין אַלץ, וואָס נאָר
איך האָב געקענט.

בענווענירא

ער דאַנקט אייך זייער !

גרויסמוטיק זייט איר, פרינק, דאָס ווייס איך גוט,
נאָר אויף גרויסמוטיקייט אַזוינער גאָר . . .
געריכט האָט זיך ביי אונדו שוין קיינער ניט.

(דערפאַנגט אים די זיידענע פאַן, מיט די אויסגעהעפטע ווערטער, דנג

מתנה יהודה").

דא פיזאָ

מתנות אייך דערפאַנגען, ליבער פרינק,
עס ווילט זיך שטאַרק אויך מיר און איך בין גרייט
צו שענקען אייך אפילו אַט דעם שלאַס.
באַוויליקט נאָר צו זאָגן איצט, וואָס אייך
ביי מיר געפעלט.

ראובני

וואָס מיר ביי אייך געפעלט ?

(קוקט ליידנשאפטלעך אויף בענווענירא און ווייזט אויף שבתיו)

איר שענקט מיר אַט דעם קנעכט, אַן אַלטער מינהג
פאַראַן ביי אונדו אין פאַנד : מען שענקט
אַ קנעכט.

(דערזעט דינהן, וועלכע איז אויסגעפּוצט צום טאַנץ)

און אויך די דינסט מיר שענקט.

דיאמאנטא

(פארניינט זיך טיף פאר ראובנין)

אין שלאס איך בעט דעם גרויסן גאסט.

(פון שלאס — מוזיק און נעזאנג. אויף די טרעפ פון דער טעראסע — דינער מיט פאקעלן אין די הענט. אלע לאזן זיך אין שלאס. אליין בלייבט אויף דער אלייע דאנא פירעם, דערנאך ניט ער אויך אריין אין שלאס. פון א צונעשוואמען שיפל העלפט דער עלצטער דאמיניקאנער ארויסגיין דעם קארדינאל דושוליא.)

קארדינאל

ווי קומט גאר צו מיין שוועסטער אַזאַ זון,
אַן אויסוואורף אַ לאַיצלע און אַ גולם!
אַ פליג אַן אומריינע, וואָס לאַזט ניט רוען!

דאמיניקאנער

פאַרגעסט ניט, פעטער דושוליא — דער קארדינאַל
דער ערשטער זייט איר ביי זיין הייליקייט
דעם פויפסט, און גאַט באַגלייט אייך אומעטום
און הערט, ווי גראַב איר זידלט זיך.
(ניסט אים אן ליקער אין אַ קעלישיקל)

קארדינאל

אַנטשוויגן ווער, דו הינטל ווערימדיקס!
(פאַרווכט צוביסלעך פון קעלישיקל)
אַ פּלאַץ איך האָב קוים צוגעזוכט פאַר דיר
ביי די דאָמיניקאַנער. כ'האַב געקלערט,
אַז דו מיט דיין פאַרדאַרבענער נאַטור
אויף הייוון וועסטו ביי זיי וואַקסן, וואַקסן —
איך ווער אויף שטענדיק פטור שוין פון דיר,
און דו — מיין רו דו הערסט ניט אויף צו שטערן.
אַהער מיט קירכע־פליכט אַראַפגעקומען
איך בין אַצינד, זיך אַפגעשטעלט ביי דיר
אין הויז, האַסטו ביינאַכט מיך פון געלעגער
אַראַפגעשעלעפט און מיך געבראַכט אַהער.
נו זאַג: צו וואָס?

דאמיניקאנער

אז איר אליין זאלט זען,

ווי אין דער הייליקער ווענעציע
געוועליקן די יידן אומגעשטערט,
באשיצט פון זייערן אַ פרעכן פרינק.

קארדינאל

און דיר ? און דיר וואָס גייט עס אָן, דו שנעק ?

דאמיניקאנער

עס ברענט דער צאָרן ביי רעכטגלויביקע,
עס וואַקסט די אויפרעגונג. אַ יידן אַט . . .
אַן אומריינעם עס האָט דער פויפסט געשענקט
דעם הויכן טיטל אַמבאַסאַדאָר, גרייט
אַ בונד צו שליסן מיט זיין יידיש לאַנד.
צו וואָס האָט עס געטאָן גאָר אונדזער פויפסט ?

קארדינאל

און דו מיט אייז־קאָפּ מיט דיינעם, מיינסט
באַנעמען עס . . . דאָס דאַרף דער פויפסט קלעמענס —
דאָס דאַרף ער האָבן איצט פאַר זיין פאַליטיק
מיט יענעם . . . מיט דעם אימפּעראַטאָר קאַרל.

דאמיניקאנער

אין שלאָס באַהאַלט זיך אויס דאָ דער מאראַן
פירעס.

קארדינאל

וואָרט אויס ! . . . ס'איז וועגן דעם מאראַן
פירעס דערגאַנגען ביז צום וואַטיקאַן.
ער גלויבט ניט, דער פירעס, אַ יידיש לאַנד
זאָל זיך פון אוראַלט ערגעץ וואו פאַרהיטן.
אַט זע ! . . . דו שפיר אים נאָך אַט דעם פירעסן,
פון אַלדאָס ביזו באַשיץ אים און געדענק :
אַז צוציען דו קאַנסט מיט דעם צו זיך
די גנאָד פון פויפסט.

דאמיניקאנער

פאר שיצן דעם מאראן
פירעס ? . . . ער זאגט דאך, אז קיין יידיש לאַנד
איז ניט פאַראַן און שטערט דערמיט דעם פויפסט,
וואָס דאַרף דאָס אַלץ אין שפּיל מיט קעניג קאַרל.

קאַרדינאַל

צו קלוג איז דאָס פאַר דיר, דו אייזל־קאַפּ!
דו טו נאָר, ווי איך הייס, און שטער ניט מער
מיין רו, דו הינטל ווערימדיקס.
(קריכט אין דער גאַנדאַלע מיט דער הילף פונעם דאמיניקאנער)
ווי קומט גאַר צו מיין שוועסטער אַזאַ זון
ווי דו, אַן אויסוואורף, אַ לאַיצלע.
געמיינט, אויף שטענדיק ווער איך פון דיר פטור.
(די גאַנדאַלע פאַרשווינדט. אין אַ לאַד, וואָס אין פאַרק, באַוווּיזן זיך
די קעפּ פונעם שוועריגופיקן פרומען נענאַציאָנט עמנאַל און פון זיין קורצינקן
מעקלער ר' יחיאל. זיי קוקן אויס דעם פאַרק).

ר' יחיאל

אהער אין לאַך קריכט, פונקט ווי איך, סיניאַר,
אַן אַלטער כּלל: ווער ניט אַריבער קאַן,
דער מוז אַרונטער.

ר' עמנאַל

אַט ! . . . אין לאַך נאָך קריכן . . .
צו וואָס איר ברענגט מיך, ר' יחיאל, זעט:
אַ גרויס דערנידערונג איז דאָס פאַר מיר,
ווי פאַסט עס דען פאַר מיין באַרימטער פירמע ?

ר' יחיאל

געשריבן שטייט סיניאַר: „אַ טרעפּ אַראַפּ
און חתונה האָב". ווער רעדט ווען ס'גייט
אין גרויסן, גרויסן פּידיון.

ר' עמנואל

אין גרויסן פידיון ?

אין דער נבלה (בעוואַלע) גייט מיר דאָ. געהערט ? ! —
א יידיש לאַנד, באַזעצט דורכאויס מיט שבטים,
מיט שבטים פון ישראל, איז פון דאָרט
א פרינץ אָהער צו אונדז אַראָפּגעקומען —
פון מלך דודס קינדער, און צו האַנדלען
באַגערט ער נאָר מיט קריסטן, ניט מיט יידן.
מען האָט מיך גאָר ניט צוגעלאָזט צו אים . . .
און אויך אויף מאַלצייט צו דא פּיזאָן איצט
פאַרגעסן מיך פאַרבעטן. כ'גיי אַוועק !

ר' יהואל

(פאַרהאַלט אים)

און וואו איז אייער יידישקייט, סיניאָר ?
איין האַנדל מיט די שבטים טוט איר איצט
און פאַרטיק — שוין געקריגן עולם־הזה,
דערצו נאָך עולם־הבא — א באַרג אַ גאַנצן !
אַזא מין הייליק מיסחר מעג אייך קאַסטן
אַביסעלע געזונט.

(דערזען פירעסן, וואס קומט אַרויס פון שלאס, באַהאַלטן זיך און קוקן

אונטער)

פירעס

(אַראָפּגעקומען דערשלאָגן פון די טרעפּ, בלייבט שטיון).
נו מאַך אַ טריט, פירעס. נו, ווייטער גיי,
וואוהיין ? — אויב אָפּגעשלאָסן איז דער וועג
פאַר דיר אויך אויף צוריק צום שטאַט צו דיינעם . . .
(דינה, אַננעטאָן אין טאַניקליידער, לויפט אַרויס נאָר פירעסן פון שלאס און
בלייבט אויף די טרעפּ).

פירעס

(צעריוסט אויף זיך די קליידער)
כאַטש קריעה רייס אויף זיך, פירעס, כאַטש שבעה
דו זעץ זיך איצט נאָך זיך אַליין.

דינה

(צונעלאפן צו אים)

פירעס !

פירעם

(באמערקט זי ניט)

געלעבט איך האָב דאָ אין אַ וועלט פון דימיון
און בלייב אַ דימיון בלויז.

דינה

פירעס ! . . . פירעס !

פירעם

מען רופט . . . ווער איז ?

דינה

אַ שרעק ! . . . דו ווייסט, ווי דו
זעסט אויס, מיין האָר ? . . . אַט פונקט ווי ער . . . דער נביא
אין דער באַרימטער קלויסטער־שפּיל, אַ שרעק . . .
דעם נביא דאָרט פאַרמישפט מען צום טויט . . .

פירעם

ווער ביסטו, מיידל ?

דינה

מיך געראַטעוועט
פון טויט . . . דערקענסט מיך ניט ? — אַ דינסט, אַ שקלאַפּין
און דאָך מיט אַלע וואונטשן פון אַ כלה.

פירעם

פון מיר פאַרלאַנגסטו. וואָס ?

דינה

מיין כלה־טאַנץ

דערלויב מיר אויסצוטאַנצן דאָ פאַר דיר
ווי נאָך פון קיינעם ביז אַהער. אַט זע :
(סאַנצט אונטער דער מוזיק, וואָס הערט זיך פון שלאָס)
די דינסט אין מיר פאַרשווינדט און עס צעבלייט

די תאווה, וואָס אַוועקצורויבן זי
 ביי קנעכט אונמעכטיק זיינען אַלע האַרן.
 נו קוק! ניט נעם דיין בליק אַוועק פון מיר
 דיין דינסט, עצהיי דו זעסט אין מיסט אַ פּערל.
 געפּעלט דיר אפשר ניט מיין טאַנץ?

פירעם

שוין שפּעט!

צו אַנגעזאַפּט ביסטו מיט זינד־באַגערן.
 צו תאוהדיק פאַר מיר — דיין יונגער טאַנץ.
 איך בין אַ גייסט שוין גאַר אַן שום אחיזה
 אין ערדיש־לעבן. בלוז מיין גוף באַשווערט
 מיך אַלץ נאָך איצט וועל איך אין טיפּן וואַסער
 מיין חומר באַד פון זיך אַראָפּוואַרפּן.
 ניט שרעק זיך נאָר. איך וועל צוריק אויפלעבן
 און בלייבן ביי דער בחינה פון אַ ייד,
 ביי ריינעם גייסט שוין, ווי על־פי קבלה
 אין אונדזער פּאַלק דער גייסט בלוז פון אַ פּאַלק.
 (מיט אַ קבלה־ניגון)
 דאַן קענסטו, מיידל
 בחינם־כלה פאַר מיר ווערן . . .
 (לאַזט זיך אַראָפּ צום ים).

דינה

(שרייט)
 דערטרינקען זיך איז ער אַוועק!
 (אמנואל און יחיאל — אַרויס פון צווישן די ביימער)

ר' יחיאל

וואָס־וואָס?

ר' עמנואל

וואָס האָט פּאַסירט?

ר' יחיאל

וואָס האָט געטראָפּן דאָ?

דינה

דערטרינקען זיך איז ער אוועק!

ר' יחיאל

נו ווער?

דער יונגער האָר אָט דער? ... אָט דער סיניאָר?

דינה

פון ליסאַבאָן אַנטלאָפּן — אַ מאַראַן!

ר' עמנואל

מאַראַן? ... גערעדט האָט ער דאָ זייער טיף!

דינה

(קלינגט אין גלאַס)

דאַמיניקאַנער לאַקערן נאָך אים!

ר' עמנואל

פאַרשטיי איך שוין — ער איז פון זיי אַנטלאָפּן.

וואו קען אַזוינער, אַבער, זיך באַהאַלטן?

ר' יחיאל

וואָס פרעגט איר גאָר? — איר זענט דאָך פרום, ר' ייד!

איך לויף!

דינה

איז גיכער ... קומט אים ראַטעווען!

(אלע דריי לויפן דעריאָנן פירעסן. פון שלאָס קומען אַרויס די באַלעכנאַר
טים אינאיינעם מיט די געסט און מיט די דינער. דינה לויפט אָן צוהיט,
טראַגט אין די הענט פירעסעס מאַנטל).

דינה

פירעס האָט זיך דערטרונקען!

(אלע — דערשטוינט)

ר' יחיאל

(קומט אָן צוריק, טראַגנדיק פירעסעס קליידער)

איך בין אָן עדות ... ברוד דין אמת!

פ א ר ה א נ ג

צווייטער אַקט

ביד 1

א מין מאנאד-צימער ביים פויפסט אין הויף. ליידיקלעך, דורכאויס
טונקעלע פארב. פון א פירעקיק פענצטערל פאלט די טאגשיין אויפן פנים
פונעם פויפסט, וואס זיצט טיף אין א שטול. פאר אים אויפן שווארץ-פאר-
שפרייטן טישל — א פארמאכט בוך און א היפּשער נאלדענער צלם. פון איין
זייט שטול שטייט דער קארדינאַל דזשוליא, פון דער צווייטער זייט — א
שליח פון קעניג קארל.

שליח

און אויך דערויף האָט ענטפערן געבעטן
דער אימפּעראַטאָר קארל.

קארדינאַל

קעניג קארל ! . . .

פויפסט

אַך, גאַט אין הימל ! מיין ווענעציע
איז קליין און שוואַך. צו זיין אימפּעריע
באַהעפטן זי קען קאַרל דאָך אויך שפּעטער.
זיין פיינט דעם טערק, באַזיגן קען ער אָבער.
גראַד איצט פאַראַנען איז אַ מעגלעכקייט.

קארדינאַל

אין הינטערלאַנד פון אונדזער גרעסטן פיינט
דעם טערק, אַנטדעקט מען האָט אַט דאָ ניט לאַנג
אַ יידיש קעניגרייך אָן אַלטס, עס האַלט
מלחמה מיט דעם טערק. געווער אַ סך
פאַר הייל פון דריי מאַל הונדערט טויזנט מאַן
באַשטעלט האָט דאָ ביי אונדז פון אַט דעם לאַנד
דער צוגעשיקטער פרינץ.

שליח

פאר חייל, ווי, ווי ? ...

פאר חייל פון דריי מאָל הונדערט טויזנט מאָן
אין הינטערלאַנד פון טערק ? — ווי הייסט דאָס לאַנד ?

פויפסט

אין נאַמען מיינעם זאָג דעם קעניג קאַרל :
אַ בונד מיט אַט דעם שטאַרקן לאַנד צו שליסן
עס וועט אים העלפן איצט דער וואַטיקאַן.

(דער שליח פאַרניינט זיך, קושט די זויים פונעם פויפסטס קלייד, ניט אַוועק.
דער פויפסט טוט מיר אַ קוק אויפן קאַרדינאַל)

קאַרדינאַל

פון רוא דע פראַנסוא פראַנציסקאָ
עס וואַרט דאָ דער שליח.

(דער פויפסט — אויפגעשטאַנען פון שטול מיט אַ נערוועזיקייט אין די
פינגער, וואס קלייבן איבער די בושטיין־קאַרעלן. דער קאַרדינאַל לאַזט אַריין
דעם פראַנצויז און דערלאַנגט אַ שריפט.)

פויפסט

(איבערגעלייענט)

פראַנציסקאָ . . . יאָ, ער איז אַ טרייער זון
דער קירכע דער קאַטוילישער.

קאַרדינאַל

ס'איז זיכער !

פויפסט

איך מיינ אַזוי . . . נאָר דאָך . . . דעם קריג מיט אים . . .
דעם נידערלאַנדער קאַרלען צו אויף לאַנג
פאַרציט ער. קאַרל שפילט אויף ליוטערס דערע
ניט בלוז מיט זיינע דייטשישע קורפּירסטן.

קאַרדינאַל

ווי מיט אַ מעסער שטייט ער צו צום האַלדן
פון די רעכטגלויביקע און וואַרגט און דראַעט :

די לערע דעם אַפטרעטנדיקן לײטערס
דערלאָזן וועט ער ברייט צעשטראַמען זיך.
אים העלפן זאָל דער וואַטיקאַן אַליין
די וועלט באַהערשן . . . אַט ! דאָס פאַדערט ער.

פּוּפּסט

מײן הימל־ברכה גיט פּראַנציסקאַן איבער ! . . .
וואָס גיכער צו מלחמה קעגן קאַרלען
עס רופט אים גאַט אַליין !

(דער פּראַנצויז קניט, קושט דעם זויס פון פּוּפּסטס קלייד — אַא).

פּוּפּסט

שוין אַלץ ?

קאַרדינאַל

עס בעט אַן אויפנעם טאַג־נאַך־טאַג
דער פּרינץ ראובני.

פּוּפּסט

(ווי ער וואלט ניט גרינג זיך דערמאנען)
ווער ? . . . דער יידישער ? . . .

קאַרדינאַל

דער יידישער . . .

איך האָב געהערט אַ קלאַנג, אַז עפעס איינער
אין פיזאַ דאָרט, צי אין ווענעציע
פאַר יידן טרעט אַרויס און זאַגט : קיין לאַנד
קיין יידיש איז אינערגעץ ניט פאַראַן.
ראובני, זאַגט ער, איז משיח גאָר.

פּוּפּסט

ווי ? . . . משיח ? . . .

קאַרדינאַל

דער יידישער משיח . . .

פויפסט

שוין גאָר אַזוי ? ! . . . עס איז צו פרי אַביסל.
דאָס קען דאָך הייסן שוין — דער ייד אַט דער
ער גייט אין וועג פון משהן גאָר : צוערשט
פון פאָרק אַ פירער גרייט ער זיך צו ווערן
און ערשט דערנאָך אַ לאַנד פאַר דעם געפינען . . .
(לאַכט)

קארדינאַל

דאָס שטעלט די פראַגע שוין, צי האַט אַ זין
אים אויפצונעמען ווידער . . .

פויפסט

יא, געוויס . . .
און דאָך . . . אים אויפנעמען מיר מוזן שוין
און זאָל עס זיין אַפילו נאָר לפנים.

קארדינאַל

כאַ-כאַ . . . און זאָל דער נידערלענדער קאַרל
אַ קורצע צייט אין „בונד“ אַט דעם נאָך גלויבן.
(דער פויפסט זעצט זיך צוריק אוועק, ליענט דעם גראַכזן בוך. דעה קאָר
דינאַל לאַזט אַריין ראובניו).

ראובני

שלום ! שלום וברכה !
(קוקט, ווער וועט איבערזעצן זיינע ווערטער און דערזעט דעם אַרייני
געקומענעם דאקטאר מאַנטינאַ).

מאַנטינאַ

(געכאַפט אויף זיך דעם פויפסטס בליק — צו ראובניו)
איר קענט ריידן.

ראובני

אַ שריפט אַן ענטפער איז מיר אָנגעקומען,
געחתמעט פון מיין ברודער קעניג יוסף.
(דערלאַנגט די שריפט דעם קארדינאַל, וועלכער גיט זי איבער מאַנטינאַ)

מאָנטינאָ

(לייענט די שריפט)

פון אונדז די שבטים גד, ראובן, האלב
מנשה, שלום צו זיין הייליקייט
דעם פויפסט. כאַטש מיר, די קינדער פון ישראל,
אויף אונדזער ערד פון אוראַלט אָן מיר זיצן
און אונדזער פאַרכט — אויף פעלקער, דאָך, —
פאַראייניקן מיט אייך מיר זיינען גרייט
די שווערד אויף טויט און לעבן קעגן טערק.
(הערט, וואס אים זאגט דער פויפסט און גיט עס איבער ראובניו)
צו קענטעניש עס ווערט דאָס אַלץ גענומען.

ראובני

איך דאַנק. מיין לאַנד אַ בונד מיט קעניג קאַרל
איז גרייט צו שליסן דאָך — קיין פלעק אויף זיך
צו האָבן, ניט פאַרשוועכן דאָ מיט דעם
דעם כבוד פון דעם אַלטן שטאַם.

מאָנטינאָ

מער קלאַר.

ראובני

משפחות טויזנטער און טויזנטער,
אין שפּאַניע געבוירן מ'האַט . . . מען האָט
פון דאָרט אַרויסגעטריבן און צו שפּאַט,
צו שאַנד און צו געלעכטער זיי פאַרשפּאַרט
אין לייסאַבאַנער האַפּן, זיך דערוואוסט
האַב איך : זיי אַדע צו מיין שטאַם געהערן —
פון אברהם פון יצחק און פון יעקב.
דעם בונד צו שליסן וואָרט געווען מיר לייב
ווען היגע לענדער זאָלן אויפגעמען
צוריק איצט די אַרויסגעיאַגטע ברידער.
איך גלויב : אַט דאָס קען פועלן לייכט דער פויפסט.

קארדינאל

(קוקט זיך דורך מיטן פויפסט)

זיין הייליקייט געפינט באַנייס איצט אויס .
פון פֿאַנג שוין זיינען פויפסטן צוגעוויינט,
אַז יידן זאָלן קומען בעטן טובות.

ראובני

נו יאָ . . . דער פויפסט איז פויפסט, און ייד איז ייד —
צעווישן זיי — דאָס בוך דאָ אויף דעם טיש,
די ביבל — אַן הלוואה שוין אַן אַלטע,
גענומען גאַר אַמאָל ביי יידן. ייד !
(ווענדט זיך צו דער סקולפּטור פון יעזוס, וואס שטייט דא אין ווינקל)
מען לייט, מען באַרגט ביי דיר פאַרשידענעס.
האַט איינמאָל אונטערוועגנס פאַסירט : מען האָט
פאַר איינס שוין אויך דערווייַל געבאַרגט ביי דיר . . .
א גאַט ! . . .

קארדינאל

דאָס אַלץ איז אַלט שוין זייער.

ראובני

אויב דאָס איז אַלט, בין איך דערפאַר גאַנץ ניי.
אין נאָמען פון רחמנות ס'האַט דער ייד
פון תמיד אַן גערעדט צום פויפסט. און איצט —
צום ערשטן מאָל פון נאָך ברי־כוכבא שטייט
פאַר אייך אַ ייד, און ניט ער בעט — ער מאַגט
אין נאָמען פון זיין קראַפט דער יידישער !

מאַנטינאַ

(ניט איבער דעם פויפסטס ווערטער)

די אויסווירקונג אויף פֿענדער דאָ, זיי זאָלן
אַריינלאָזן צוריק צו זיך די יידן,
ניט אַנבינדן קען זיך דער פויפסט אַצינד.

ראובני

איז דאן . . . איז דאן בין איך ניט ערוב שוין
פאר אונדזער בונד מיט אייך. נאך מער ! איך קען
די קריגער מיינע — כ'בעט פארגיבן מיר —
איך זאג : ניט זיכער בין איך, אז די לייט
ניט נעמען וועלן דארט די שווערד אין האנט
אין בונד גאר מיט די טערקן קעגן אייך,
ווי נאר עס וועט צו זיי אהין דערגיין
דער ווייגערשטיי פון היגע ברידער. נאר . . .
איך האב אן אויסוועג דאך . . .

קארדינאל

אין וואס באשטייט ער ?

ראובני

מיין אויסוועג איז : באוואפענען אויך זיי,
די קינדער פון ישראל, וואס מען האט
פארייאגט פון שפאניע. א חיי'ל מאכט
פון זיי א שטארקס, און שלאגן וועלן זיי
מיט אייך אינאיינעם זייער פיינט דעם טערק,
וואס איז דער שונא אויך פון אייער לאנד —
איר מאכט פון זיי א חיי'ל !

קארדינאל

פון זיי א חיי'ל ?

ראובני

איך לייג עס פאר אייך פאר און גיב נאך צו :
די קאסטן פון דעם וואפן, וואס פאר זיי
איז בויטיק, נעמט מיין לאנד דורכאויס אויף זיך,
און זיכער זאג איך : דאס וועט זיין א שטארק
און פארכטיק חיי'ל.

מאַנטינאַ

(ניט איבער דעם פּוּפּסטס ווערטער)
פון וואָנען קענט איר זיי ?

ראַובני

פון מיינע ברידער דאָ אין פּלאָג, איך פיל
אין זיך דאָס בלוט און איך פאַרזיכער איך :
פאַר יענע, וואָס צווישן זיג און שייטער
איז קיין מיט גישטאַ, פאַר יענע זייט
געוואָרנט :

מיט נקמה ער

וועט ענטפערן נאָך

זיינע פיינט.

זבקש

ישיב

לצרוי

אין אַט דעם בוך איז דאָס אַריינגעשריבן.

(דער פּוּפּסט רוקט די ביבל נעענטער צו זיך און לייגט אַרויף אויפן בוך
דעם ציפּ. ראובני פאַרניינט זיך און פאַרלאזט אויפגעבראַכט דאָס מאַנאַכע
צימער. דער פּוּפּסט, וואָס שטייט געשווינד אויף, און דער קאַרדינאַל באַ-
גלייטן אים מיט די בליקן און קוקן זיך נאכדעם אַדורך).

פּוּפּסט

געוויינלעך יידן ריידן ניט אַזוי.

דער פירט זיך, ווי אַ פּרינץ אָן אמתער.

גאַנץ שטאַרק איז ער ביי זיך, מיין איינדרוק איז :

ער רעדט אין נאַמען פון אַ קראַפט אָן עכטער.

קאַרדינאַל

דעם קויפער קאַרלען צושאַרן דאָ קען מען

באמת נאָך אין הינטערלאַנד פון טערק

אַ יידיש הייל אים צו הילף אַצינד . . .

פּוּפּסט

גענוי מען מוז באַנייט די זאַך אויספאַרשן.

קארדינאל

אויף זיך דאָס נעמט סיניאָר מאַנטינאַ.

מאַנטינאַ

איך הער.

(פארניינט זיך)

פ א ר ה א נ ג

צווייטער אָקט

ביד צוויי

אין פּאַנטאַסטישן מורחסיטיל אין אויסגעפּוצט אַ זאַל אין אַ פּאַלאַץ.
אויף דער וואַנט הענגט בענווענידראַם געשענקטע פּאַז מיט די ווערטער „דגל
מחנה יהודה“ פון אַקעגנדיקער דורכאויסיקער פענצטער־וואַנט זעט מען אַן
אומענדלעכע צעכוואַליעטע ים־בלויסקייט, ווי דער פּאַלאַץ וואַלט געשטאַנען אין
מיטן ים. בענווענידראַ אין אויבערשטע קליידער קוקט אַרום דאָס צימער. נאָך
איר נייט נאָך שבת.

בענווענידראַ

ווי שטיל איז דאָ און ווי געהיים! דו מיינסט,
צום האַרצן וועט דען זיין דיין האַר מיין שלאָס
וואָס איך האָב איצט דאָ צוגעגרייט פאַר אים?

שבת

געוויס מיין ליבע הערשערן, געוויס.

בענווענידראַ

צום ים אָן אויסבליק וועט דער פּרינג דאָ האָבן.
דער ים — דער רוישט דאָך, קלער איך, אויך ביי אים
אין לאַנד.

שבת

געוויס מיין ליבע הערשערן, געוויס.

בענווענידראַ

דו מיינסט אַזוי? ווי גרויס און רייך איז דען
זיין לאַנד? . . . פאַרוואָס רעדט זעלטן וועגן דעם
דער פּרינג?

שבת

ס'איז פון באַשיידנקייט, סינאָראַ.
ניט אַפּצושעצן איז דאָס רייכקייט דאָרט.

בענווענידא

פיל גאָד ? פיל איידל־שטיינער ? דימענטן ?

שבת

פאַראַן, סינאַראַ — רייכקייט איידעלע —
מצו קען זי ניט באַרירן מיט די הענט.

בענווענידא

וואָס הייסט עס דען ?

שבת

ס'איז רייכקייט העכערע,
וואָס פירט דאָס פאַלק דורך אַלע אומגליקן,
צו גליק.

בענווענידא

ווי גוט עס מוז דאַרט זיין ! . . . איך גיי,
געדענק נאָר גוט, אז וויסן טאָר ניט קיינער
פון די געוועזענע מאַראַנען, וואו
עס וואוינט דער פרינץ. פיל גרויסעס אויפצוטאָן
אים שטייט דאָ פאַר. היט אָפּ דיין האַר, שבת !

שבת

איך היט ! נאָר וויסן זאָל די הערשערן :
דעם פרינץ זיין רו שוין איצט צעשטערט אַ מענטש.

בענווענידא

ווער איז דער מענטש ?

שבת

אַט דאָס איז נאָך דערווייַל
ניט קלאָר. ער הייסט, האָב איך געהערט, ר' שלמה.

בענווענידא

ער קומט אַהער צום פרינץ ?

שבת

אַ, ניין, סינאַרע,
ער דרשנט בלויז פאַר יידן אין די שולן
אַז ניט קיין יידיש לאַנד פאַרמאָגט דער פרינץ —
די קעניגרייך פון הימל־גייסט עס וויל
ראובני איצט אַראָפּברענגען און שוין.
ראובני איז משיח, זאָגט ער אָן, —
און ער — ר' שלמה, איז זיין נביא.

בענווענידא

נביא ? ...

אַ פֿלוידעריי ניט מער . . . ווער גלויבט אים דען ?

שבת

מען גלויבט אים. אַ קאמעטע דאָ ניט לאַנג
האַט ער פאַראויסגעזאָגט, אַט דער ר' שלמה,
און פינקטלעך ווען, באַגלייט מיט וועלכע שטערן
זי וועט אין הימל זיך באַווייזן, און זי
צו יענער צייט האָט ווירקלעך זיך באַווייזן.

בענווענידא

און דאָס איז אַלץ באַוואוסט דעם פרינץ ?

שבת

יאִ-יאִ.

סינאַרע, אויך צום פויפסט אין וואַטיקאַן
איז דאָס דערגאַנגען שוין.

בענווענידא

צום פויפסט קלעמענס ? !

דא פיזא

(קומט אַרײַן אינאיינעם מיט צוויי ווענעציאַנער)
נאָך אַלץ נישטאָ דער פרינץ ? צי טרעפן זיך
מיט אייך דאָ, אונדזער ליבע בענווענידאָ.

איז איצט פאַר מיר אַ גליק. מיט אַט די לייט
די בעסטע שיפבווייסיסטער דאָ ביי אונדז,
פאַרהאַנדל איך — זיי וועלן גיך איצט בויען
די שיפן פאַר דעם פרינץ.
(שכתי לאוט אריין די שיפבווייסיסטער אין אויפנעמיסער).

בענווענידא

צו וואָס די שיפן ?

דא פיזאַ

ס'איז קלאָר ! פיל פייער־שיסנדיק געווער
האָט דאָך דער פרינץ באַשטעלט דאָ. היינט ווי קען
צו אים אין יידיש לאַנד דאָס שיש־געווער
אַן שיפן קומען ?

בענווענידא

(פירט אים אוועק אן אַ זייט)
וועגן רבי שלמה . . .

דא פיזאַ

געהערט, געהערט, דאָס קען די גאַנצע זאַך
פאַרשווערן. שליסן קען מען ווידער מיר
מיין לייסאַבאַנער באַנק־הויז. געלט איך אייל
דעריבער אַפצוציען פון דאָרט וואָס מער
און עס פאַרטאָן אין בויען שיפן.

בענווענידא

גאָט ! . . .

דער פאַרטוגאַלער קעניג שוין באַוויליקט האָט
דעם פרינץ ביי זיך אין פאַלאַץ אויפצונעמען
אַלס אַמבאַסאַדאָר פון אַ יידיש לאַנד . . .

דא פיזאַ

יאִ-יאִ, און דאָ פאַרשפרייטן יידן קלאַנגען,
אַז ניט קיין ווירקלעך לאַנד פאַרמאַגט דער פרינץ —
ער איז גאָר עפעס אַ משיח דאָרט.

בענווענידא

א שאַנד !

(צו שבתיו)

איך גיי אַוועק, שבת, אויף קומען באַלד
צוריק, און דו בלייבסט זואַרטן אויף דיין האַר.
(גייט אַוועק אינאיינעם מיט דא פּיוא. דינה ברענגט אַרײַן אַ טעפּיד
מיט אויסגעוועכטע ווערטער „לאַנג לעבן זאָל דער פּרינץ“.)

דינה

דעם לעצטן טעפּיד שוין האָט זי אַהער
געשיקט — „נגידה דאַנא בענווענידאָ . . .“
איך הער : אַזוי דאָך רופּט זי דאָ דער פּרינץ.
(שפּרייט פּאַנאָדער דעם טעפּיד)
וואָס האָסטו דאָ גערעדט מיט איר פּון איינעם
ר' שלמהן ?

שבת

(טוט זיך איבער אין פּאַיאַזקליידער)
הערסט אַלץ אונטער, מיידל ? שלעכט !
געוואָרנט האָב איך דיך פּיל מאָל דערפּון.

דינה

געוואָרנט יאָ ! געלערנט כ'האַב דאָס אַלץ
פּון דיר נאָך דאָרט אין שלאַס ביי די דא פּיואָס —
איך טו דיר נאָך . . .
(לאַכט, לאַזט זיך אַוועק איבערן טעפּיד אין אַ פּלאַסטישן געדריי מיט
פּאַרמאַכטע אויגן און שטויסט זיך אָן אין שבתיו)
„נגידה בענווענידאָ“:
נו זאָג : וואָס הייסט דען ?

שבת

באַפעלערן.

דינה

און ביידן אונדז דאָ רופּט ער פּשוט : „קנעכט !“
עס אַרט דיך ניט, דו לֵץ ?

שבת

עס אַרט מיך ניט.

אַ לֵץ! ... נו יאָ. אַ לֵץ פֿון כּמאַרעס שפּעט
ווייל ער — ער גלויבט, אָז אונטער זיי דאַרט שיינט
אַ העלע זון. האַסטו פאַרשטאַנען מיך ?

(ענדיקט זיין פּאַיאָדטואַלעט, זינגט)

דאַרט, וואו פּרינצן

הערשן עכט,

דאַרט ווידמענען

זיך מוזן

אויכעט קנעכט.

ס'איז אַ געזעץ . . .

דינה

אַזוי זינגט אַ לֵץ.

(דערהערט קלעפּ אין ווייטן אַרײַנגאַנג. לויפט עפענען. יעקב טאַנטינאָ

קומט אַרײַן)

מאַנטינאָ

אַהער אין פּאַלאַץ האָט מען מיך געבעטן,

צי אין דעם פּאַלאַץ דאָ אין שכנות ?

שבת

אַהער, סיניאַר מאַנטינאָ, גרויס־געלעערנטער

און מעדיצינער.

מאַנטינאָ

קראַנק ווער איז ביי אייך ?

שבת

אַליין דער פּרינץ איז קראַנק, דער אַמבאַסאַדאַר

פֿון קעניגרייך דעם ייִדישן און ווייטן,

וואָס גרענעצט מיט דער מדבר פֿון כאַבור.

(בעט אים זיצן)

מאַנטינאָ

אַזוי! ... דער פּרינץ דער ייִדישער ? ... איז וואוינט ער

אַט דאָ ?

(קוקט זיך אַרום אין צימער, זעצט זיך)

דעם אמת זאָגט : אַ פּרײַנץ איז ער, צי . . . ?
ניט שטעלסט, סיניאַר, אַזוי די פּראָגע מיר —
זיין דינער בין איך און זיין פּרײַנט.

מאַנטינאַ

וויזוי ? . . .

זיין דינער און זיין פּרײַנט . . .

(קאכט)

אַן עבד עברי ?

שבת

אַ קנעכט אַ יידישער.

מאַנטינאַ

וואָס זאָגט „אהבתי“?

שבת

כ'האַב ליב מיין האַר, ווייל איך אַליין אויף זיך
גענומען האָב די הערשאַפט זיינע.

מאַנטינאַ

פּיין !

עכט ביבליש ! ס'איז אַ פעלקעלע אַזאַ :
פון לכתחילה גאַר עס הייבט זיך זיין
געשיכטע אַן : „מיר זיינען קנעכט געוועזן“ . . .

שבת

יאַיאַ, סיניאַר — אַ קלעה ! אויף מיר זי לויערט
און אויך אויף אייך, סיניאַר, וואָס שטאַמט פון יידן.

מאַנטינאַ

אויף מיר ? . . . אַ, ניין ! אַוועק בין איך פון יידן
שוין זייער ווייט . . . זייט איר פון „יענעם“ לאַנד . . .
מיט אייער האַר אַהער אַראָפּ געקומען,
איך מיין — מיט אים אינאיינעם זיך באַמיט,
אַז האַבן זאָל מען שפעטער רעכט צו זאָגן :

צום עכטן אמת און צום גרעסטן שווינדל —
צו ביידע זיינען זייער פייאיק יידן ?

שבת

ניט רעדט מיט מיר אזוי סיניאַר, מאראן
בין איך. אַנטלאָפן כ'בין פון פאַרטוגאַל.
און ווייסט : אין לייסאבאַנער צירק דעם לץ
האַב איך געשפילט און זיך אַליין — דעם ייד
כ'האַב נאַכגעקרימט און נאַכגעמאַכט . . . אַט־אַט ! . . .
און וועגן דעם עס האָט דערהערט אַליין
דער פרינץ דאַרט און צו זיך אַהיים פאַרופן.
„ביסט א מאראן !“ — האָט ער געטראָפן. — „יא“ —
האַב איך מיין קאַפ פאַר אים געבויגן. — „ווי ? !“ —
האַט ער געשטוינט. — „ווי וואָגט עס דען אַ ייד
אַ יידן איבערקרימען ?“ — „ס'איז מיין בענקען“ —
האַב איך געזאָגט צום פרינץ — „אַ שעה אין טאַג
בין איך אין צירק מיר פריי אַ ייד, זאַל זיין
אַפילו אין די קליידער פון אַ לץ.“
— „איז טאַנץ פאַר מיר דיין טאַנץ“, באַפולין האָט
דער פרינץ. און כ'האַב פאַר אים געטאַנצט. אַט־אַט . . .

(טאַנצט)

איך בין אַ ייד !
אויף וועלט־יאָריד
איך זיד און זיד —
פון אייביק אָן.
אַט בין איך גרויס,
אַט ווער איך אויס,
שוין גאַר אַ ברויז —
פאַרשפילט דעם קאַן.
כ'בין קליין.
איך אַליין
אויף אַ שטיין
מיין קאַפ צעקלאָפּ מיר.

איך בין טויט !

איך בין טויט ? ...

פון אונטער קויט

אָ נייע הויט

וואַקסט אָן אויף מיר

כ'קוק מיט ציטער,

ווי עס לעבן ווידער

מיינע גלידער, —

ס'איז מיין קלטה

איך בלייב איך,

אויף גיך, אויף גיך

איך קריך און קריך

אויף אלע פיר ...

(דערזעט אַרײַנקומען ראובניז)

דער פרינק ! ...

(קריכט נעשווינד אוועק, פאַרשווינדט).

ראובני

שלום לאדון מאַנטינאַ, ברוך הבא !

מאַנטינאַ

איר זייט געזונט ? ... איז וועמען היילן ?

ראובני

איך !

מאַנטינאַ

גאַר מיך ? און ווער וועט היילן ?

ראובני

איך.

מאַנטינאַ

מיין קרענק איז וואָס באַשטייט, איך בעט מיר זאָגן.

ראובני

דעם בלוט אין לייב פון גאנצן פאלק איר שטערט
צו פליסן — איר און אלע אייער גלייכן —
ווי אברים אפגעשטארבענע, האלב־טויטע.

מאָנטינאַ

שוין זייער לאנג געשטארבן איז דאָס פאלק.
אליין אוועק פון שלאכט, זיך אפגעזאגט
פון אליין.

ראובני

פון אליין? . . . א, ניין, אדון מאָנטינאַ!

מאָנטינאַ

נו יא, געלאזט האט עס פאר זיך פון פאלק
די בחינה בלוין, דעם גייסט און די כוונה —
נשמה נאקעטע שוין אן א גוף.
צו וואס? — אז שלאגן זאל מען קענען עס
אין אלע צייטן, ווי אן אמת פאלק?

ראובני

נו, פרעגט ביים פאלק צו וואס.

מאָנטינאַ

כ'פארשפאר צו פרעגן.
איך זאג: נישטא אין דעם קיין זין.

ראובני

אן זין
א פלי צו מאכן קען איין פויגל נאר,
אדון מאָנטינאַ. א גאנצער פויגל־מין
בעת ער פליט פון לאנד צו לאנד אריבער,
איז אין דעם גרויליק־קראַקען, אין דעם דרייעק
פון זיין הויכן אַנגעשטרענגטן שוועבן
באהאלטן עפעס א באדערפעניש.

מאָנטינאָ

צו מיר דערגייט דער נימשל ניט, מיין פריינט.
איך בין אַ מענטש פון שטרענגן, שטרענגן וויסן.

ראובני

כ'ווייס, געהערט : אין מענטשנס מוח,
האַט איר דערדערנט עפעס זייער וויכטיקס
און צווישן גרויס־געדערטע אייער נאָמען
האַט איר פאַראייביקט. פאַר אַ וועלט, אַ וועלט
אַ גאַנצער, גרויסעס האָט איר אויפגעטאָן
און ניט דאָס מינדסטע גאַר פאַר אייער פאַלק —
וואָס איז דאָס : גרויסע רייכקייט אָדער דעות ?

מאָנטינאָ

מיט עפעס ענדלעכעס געמוסרט מיך
עס האָט ערשט היינט אַ יונגער אסטראָלאָג.
געבידעט זייער שיינט צו זיין דער מאָן.
ער האָט דער ערשטער דאָס באַווייזן זיך
פון אַ קאָמעטע אָנגעזאָגט, נאָר דאָך.

שבת

אַפנים, טיף אין מיסטיק יידישער
און פרומער האָט ער זיך פאַרפלאַנטערט שטאַרק —
משיח־צייטן, זאָגט ער, איז אַצינד
די גרויסע צייט, אגב, אויך וועגן אייך
האַט ער מיט מיר גערעדט.

ראובני

און וואָס געזאָגט ?

מאָנטינאָ

די ווערטער „נצח ישראל לא ישקר“.
האַט ער אויף אייך, מיר דאָכט, אַזוי געטייטשט :
אין שטרייטן פאַר אַ פאַלק וואָס ליידיט, צענישט
און בטל ווערט גאַר דער באַגריף פון שקר.

ראובני

ר' שלמה הייסט ער !! . ווער האָט אייך מיט אים
צונויפגעפירט ?

מאַנטינאַ

איך קען דאָס אייך ניט זאָגן.

ראובני

און אייער קומען קיין וועגעציע
גראָד איצט ? און וואָס האָט אייך אַהער פון רוים
געבראַכט ?

מאַנטינאַ

פון ענטפער געבן אויך אויף דעם
איך זאָג זיך אָפּ.

ראובני

מען האָט דאָס אייך פאַרבאַטן ?

מאַנטינאַ

דאָס טייטשן קענט איר, ווי איר ווילט, מיין פריינט.

ראובני

איך טייטש : אין נאָמען פון זיין הייליקייט
דעם פויפסט, באַפוינדן האָט מען אייך אין רוים
אַלס ייד און מעדיצינער פעסטצושטעלן,
ווער איז דער רבי שלמה, אייער חוב
איז איבערצייגן איצט דעם וואַטיקאַן,
אַז ניט געבילדעט און ניט פרום איז ער,
ר' שלמה, נאָר — משוגע. טוט אַ טראַכט,
אדון מאַנטינאַ . . . כ'בעט אייך . . .
(פאָרט איין מאַנטינאַ אין שכנישו צימער)

דינה

(אויף יענער זייט טיר)
אַהער, אַהער . . .

שבת

(באוויזט זיך, הערט זיך צו צום גערויש אויף יענער זייט טיר).
ווער קען דאָס זיין ?
(באהאלט זיך אונטערן פארטיער)

דינה

(אַרײַנלאַזנדיק דעם נענעציאָנט עמנואל און ר' יחיאל)
וואָרט צו. אַהער מוז באַלד
אַרײַנקומען דער פּרינץ . . . און וועגן אים —
ר' שלמהן — ניט קיין וואָרט.
(אא)

ר' יחיאל

איר האָט געהערט, סיניאַר עמנואל ? —
„און וועגן אים, ר' שלמהן — ניט קיין וואָרט!“

שבת

(אַרױסקומענדיק אין די פּאַיאָזיקלידער)
די סיניאַרן וואָס פּאַרלאַנגען ?

ר' עמנואל

(דערשראקן פון ניט דערווארטקייט)
מיר ? . . .

ר' יחיאל

דעם פּרינץ דעם ייִדישן מיר האָפּן דאָ
צו זען.

שבת

דער פּרינץ ראובני — דאָס בין איך,
די ברכה מאַכט ! . . . גרנו ? . . .

ר' עמנואל

די ברכה ? . . . וועלכע ?

ר' יחיאל

די ברכה אויף אַ קעניג ? אויף אַ מלך ?

שבת

נו יא — א קעניג איז די פרי דאך
וואס הייסט אויף זיך אליין א ברכה מאכן . . .

ר' יהואל

די ברכה אויף א קעניג, נו ? . . . סיניאר
עמנואל ! . . .

(ביידע טיף-פארניינט)

ברוך שחלק מכוודו
לכשר ודם !

שבת

ובקשתכם, אדוני ?

ר' יהואל

אויף שוין-קודש רעדט ער ! „אובאקאשאטכעם“
ער פרעגט, וואס זיינען אונדזערע בקשות.
נו זאגט, נו זאגט, סיניאר עמנואל.

ר' עמנואל

הא . . . הא . . . האנדלען . . . האנדלען מיט דעם לאנד
פון יידן, מיט די שבטים פון ישראל . . .

שבת

מה זה — „האנדלען“ ?

ר' יהואל

ס'הייסט עס, „האנדלען“ ?

ער ווייסט ניט, וואס איר מיינט. לאזט ריידן מיר,
סיניאר עמנואל . . . מיין גרויסער פריינד,
ווי רופט מען עס ביי אייך אין לאנד . . . מטבעות ?
ווי הייסט די סאמע גרעסטע אין לאנד מטבע ?

שבת

מעשים-טובים — עס רופט זיך די מטבע
ביי מיר אינגאנצן לאנד — מעשים-טובים !

ר' יחיאל

„מעשים־טובים!“ ... איר הערט, איר הערט סיניאָר ?
„טאָן גוטס“ איז דאָרט גאָר אַ מטבע און נאָך
די גרעסטע ! ... נו און ווי־זשע רופט מען דאָרט
ביי אייך, אדוני פריניץ, די קלענערע ...
די גאָר־גאָר דריבניקע מטבעלעך ? ...
דאָס קליינגעלט, נו די גראַשנדלעך ... דאָס מיניץ ...

שבת

זיי רופן מיר „מעשים־טובים קטנים“.

ר' יחיאל

„קטנים!“ — די קליינע מעשים־טובים, הייסט עס ...
איז, אָך, סיניאָר עמנואל, וואָלט איר
(טראַכט פאַרנאַפט)
געווען ביי אים אין לאַנד ... אַ ... קבצן ! ...

ר' עמנואל

(אנטוישט)
אַט זעט איר ! אויב קיין מיסחר און קיין געלט,
איז אויך שוין קיין מלוכה דאָרט נישטאַ.
„קיין לאַנד און ניט קיין זון פון מלך.
די בחינה „מלכות“ בלויז“ — אזוי האָט דאָך
(מיט אַ קבה־ניגון)
געזאָגט אַליין דער הייליקער מאראן.

שבת

ר' שלמה האָט אזוי געזאָגט ? ... נו ענטפערט !
דעם אמת זאָגט ... איר שווייגט ? איז איך ! איז איך,
דער זון פון קעניג ביי די שבטים של
ישראל, באַפעל אייך דאָ דאָס אָרט אַנרופן
פונדאָנען רבי שלמה איז אַהער
געקומען ?

ר' יחיאל

(צו ר' עמנואל)
ס'הייסט פונדאָנען ? ...

ר' עמנואל

ניט געקומען גאר . . .

ר' יחיאל

תחית-המתים איז ער אויפגעשטאנען . . .

ר' עמנואל

תחית-המתים, יא, מיר זיינען עדות.

ר' יחיאל

דערציילן וועגן נס לאזט מיד — ער איז
מאראן.

שבת

נו, ווער ?

ר' עמנואל

נו, ער, אט דער ר' שלמה.

ר' יחיאל

א גר א הייליקער . . . צו יידן דא
געקומען בעטן : ברענגט מיד אין אברהם
אבינוס ברית אריין וואס גיכער-גיכער.
און ווייל די יידן האבן לאנג געקווענקלט.

ר' עמנואל

עס קומט פארברענען דא אין לאנד דערפאר.

ר' יחיאל

האט ער, דער גר, אין זיין אכסניה דא
פארשלאסן זיך, אליין זיך מל געווען
און אפגעגאנגען דארט מיט בלוט און איז . . .

ר' עמנואל

געשטארבן . . .

שבת

טויט ?

ר' עמנואל

נו יא, פון בלוט פאָרלוסט.

ר' יחיאל

צו קבורה איך און ער, מיר האָבן שטיף
דעם גר דעם הייליקן געבראַכט — אַ מת!

ר' עמנואל

ווי אַלע מתים, ס'הייסט — אַ בר־מנן.

ר' יחיאל

עס איז געווען מיט גרויען טאָגליכט שוין,
מיר האָבן אים אַראָפּגעלאָזט אין קבר.
דאָ פּלוצים האָבן מיר באַמערקט: זעזע ...

ר' עמנואל

ער רירט זיך גאַר ... ער לעבט, ער לעבט ... די ברכה
מיר האָבן גלייך געמאַכט: ברוך מחיה ...

ר' יחיאל

פון דעמאָלט אָן עס לעבט צוריק דער מאַן
און זאָגט נביאות גרויסע.

שבת

ר' שלמה?

(דערהערט טריט)

קומט מיט מיר.

(אלע אַפּ)

ראובני

(אַרויסגעקומען מיט מאַנטינאַן צוריק פון זייטיקן צימער)
און ווי באַשליסט איר דאָך, אדון מאַנטינאַ?

מאַנטינאַ

ניט זאָגן קען איר דאָך: אַז רבי שלמה
איז ניט ביים זינען ... מעדיצינישער
עקספּערט! ... איך בין מחוייב מיין געוויסן
צו האַלטן ריין.

(פון דרויסן — אַ געזאַנג פון אַ נעקומענעם המון. ראובני און מאַנטינאַ

הערן זיך איין. עס קומט אַריין שבת.)

ראובני

שבת, אדון מאַנטינאָ זאָגט : ער איז
מחוייב ריין צו האַלטן זיין געוויסן —
נוריאָ — מעדיצינישער עקספּערט ! . . .

שבת

און אייער חוב פאַר זיי סיניאָר, פאַר זיי
וואָס ביי דער טיר פון פּרינץ דאָ יאָמערן.

מאָנטינאָ

ווער זיינען זיי ?

ראובני

נ, שטעל זיי פאַר, שבת.

שבת

פון שפּאַניע און פאַרטוגאַליע
אַנטלאָפּן זיינען זיי אהער, די רעטונג
צו זוכן דאָ, און שוין . . . געבראַכט צום פּרינץ
דעם ערשטן פּרישן קרבן זייערן
פון אינקוויזיטאָרס היגע.

ראובני

אַלץ שליחים —

שליחים פון אַ פּאַלק אָן אויסדערוויילטס,
וואָס אויף דער רו אויף זיינער אָנגעגעבן
מען האָט אָן אַדרעס אים : והיה באחרית
הימים . . .

מאָנטינאָ

מיר דאַכט : זיי זינגען גאָר . . .

ראובני

עס איז ביי זיי אַ מיטל שוין אָן אַלטס —
זיי זינגען צו נאָך אויפן וועג פון אומקום.

שבת

דעם הייליקן ר' אמנון טראָגן זיי
מיט זיך אַרום — דעם דיכטער דעם באַרימטן,
וואָס האָט די תפילה פון „ונתנה תוקף“
פאַרטראַכט און אויסגעשריגן ראש־השנה,
ווען ס'האַבן אים די אינקוויזיטאָרן
געפייניקט, — לאַנגזאַם, לאַנגזאַם ביידע הענט
און ביידע פיס אים אָפגעזויגן. דאָן
האַט ער פאַרלאַנגט מען זאָל אים אַלס פראַטעסט,
הגם ער לעבט נאָך, אויף אַ שוואַרצער מיטה
כסדר טראָגן, ווי מען טראַגט אַ מת.
דאָס זינגען זיי דאָ זיין „ונתנה תוקף“.

(עפנט דעם פענצטער, דורך וועלכן עס הערט זיך שטאַרקער דאָס געזאַנג
פון דער מחנה, און זינגט מיט מיט גרויס עקסטאַז)

ראובני

איר הערט ? ... איר שווייגט ? ... איז דאָן מיין ראַט, אדון
מאַנטינאַ : איבער הונדערט צוואַנציק יאָר
פאַרגעסט ניט זיך צוקאַפנס אונטערלייגן
אין קבר אייער מעדיצינישן
געוויסן. כ'דאַנק פאַר אייער וויזיט.
פאַרניינט זיך. מאַנטינאַ ניט אוועק)

אַ קול

(פון דער מחנה אינדרויסן)

אַנטפלעק זיך אונדזער מלכות ! ווייז זיך ! ווייז זיך !

ראובני

שבת, פון מיר דען וואָס פאַרלאַנגען זיי ?

שבת

פון אַ פאַרבאַרגענעם משיח גלייך
דו זאָלסט איצט אַן אַנטפלעקטער פאַר זיי ווערן.

ראובני

און דאָס האָט ער אַלץ — ער זיי אַנגעשיקט
אויף מיר ? ! שוין ווידער ער ? !

שבת

דער רבי שלמה !

ראובני

ניטאָ קיין רעטונג גאָר פון אים ! ...
(פארמאכט אויפגעבראכט דאס פענצטער)
איך האָב געזאָגט : צו נאָענט לאָזט ניט צו
צו מיר די ליידן. נאָענט טאָר איך זיי
ניט זען.

(פארטראכט זיך, זינגט שטיק)

נחרב ונשרף אוהלי
מהר אלי גואלי
מעוז צור ישיעתי
מרחוק שמע שועתי.

שבת

(רייסט אראפ פון זיך די פאזיציקלידער)
איך שפיל ניט מער און בין ניט מער דיין קנעכט !

ראובני

דו אויך אַקעגן מיר ? ... דערקלער פארוואָס,
שבת.

שבת

ווייל איצט אין האַרץ אין מיינעם כ'פיל
קיין שטאַרקייט מער. עס האָט קיין זין פאַר מיר
צו זיין ביי אַ פאַרקנעכטען אַ קנעכט.

ראובני

צו וועמען דען בין איך פאַרקנעכטעט, זאָג :

שבת

צו אים, ר' שלמהן ! וואָגסט ניט שטעלן זיך
אין אַפענעם געפעכט מיט אים, ווען ער
אין אַזע שוין קומט אַרויס פאַר יידן
מיט זיינע דרשות דאָ.

ראובני

אין אפענעם

געפעכט מיט אים — א טרוים פון גאנצע דורות ?

שבת

אלצאיינס, אלצאיינס : דיין פאלק מיט קראפט דו ווילסט
באשענקען דאך, אן אנשפאר ערגעץ-וואו
אויף ערד דו זוכסט פאר דעם, איז רייס ארונטער
אט דעם ר' שלמהן און צעשטער זיין טרוים
וואס רופט צום הימל !

ראובני

ניין, שבת, ניט דאס.

הער אויס : עס איז אן אלטע פלאג ביי יידן,
זי שטאמט פון יעקבס הלום. אפגעשוואכט
מיט לבנס פאלשקייטן, האט ער דערזען
א לייטער, וואס זיין שפיץ דערגרייכט צום הימל.

שבת

אלצאיינס פון וואנען שוואכקייט שטאמט. די קראנט
פון אים, ר' שלמהן, גראד אנטפלעקט האט זי
אין דיר, און ווער וועט דען מיט פרייען ווילן
דעם עול פון שוואכקייט אויף זיך נעמען — זיין
ביי קנעכט א קנעכט ?

ראובני

איז איך בין דאס דער קנעכט

און דו, שבת, דו לאזט מיך איצט אליין ?

שבת

צו די דריי הונדערט טויזנט מיינע יידן,
אין ליסאבאנער האפן כ'קער זיך אום
אצינד. איך קום פון זיי און נאר מיט זיי
אינאיינעם וועל איך ליידין . . . סיידן, דו גייסט
באקעמפן אים, — ר' שלמהן.

ראובני

שרעק מיך ניט ! ...
אויך איך געהער לויט מיין געפיל צו זיי
אין פיסאבאָן.

שבת

איך שפיל ניט מער קיין קנעכט !

ראובני

דו שפילסט ניט מער קיין קנעכט ? שפיל איך ניט מער
קיין פרינץ ! נו, קום און באַלד, איך גיי מיט דיר
ארויס און זאָג עס פאַר זיי אַלע אָפּן :
נו, גייט מיט אים, ר' שלמהן ! ... נו קום ... נו קום ! ...
דאָס ווילסטו ניט ? פאַרוואָס ?

שבת

(נאָד אַ שווער שווייגן).
פאַרגיב, מיין האַר ...

ראובני

אַרונטעררייסן כ'וועל אים איינעם היינט
אַט דעם, ר' שלמהן, נו און מאַרגן ? ... מאַרגן
ווי וועט עס זיין ? דאָס שוואַכע פאַלק וועט באַלד
דריי אַנדערע שוין אויף זיין אַרט געבוירן.
עס האָט קיין צוועק, שבת, אַט זע : איך זוך
אַ רעטונג פאַרן פאַלק אין אַט דער נייער
און גרויסער צייט — אַ שטראַל, אַ שפאַלט כאַטש איינעם
אויף דורכשפאַרן עס צווישן פעלקער.
נו זע : פיל וועלטן נייע מ'האַט אַנטדעקט
און אַלץ קיין וועלטעלע קיין מינדסט נישטאָ
פאַר אַט דעם פאַלק ...

(פאַרטראַכט זיך)

שבת

נו זוך ... דו מוזט געפינען,
און מיר פאַרגיב, מיין האַר, פאַרגיב ...

ראובני

(וואכט אויף פון פארטראכטקייט)
איך זוך . . . אין אויפנעם-צימער עמעץ ווארט ?

שבת

די שיפבוים-מייסטער, וואָס דא פיוזא האָט
אָהער געבראכט, — זיי וועלן בויען דיר
די שיפן, פיל-פיל שיפן . . .

ראובני

דניאל דא פיוזא
אַט דער באַנקיר ? צי וואָס דען דאַרף ער, איך
זאָל האָבן שיפן ?

שבת

רעטן זיין פארמעגן
פון פאַרטוגאַלער באַנק-הויז מיינט ער איצט
דורך דיר און עס אַריינלייגן אין שיפן.

ראובני

אַזוי גאַר מיינט ער ? . . . גוט ! . . . דו הער, שבת :
אין ליסאבאָנער האַפן כ'וועל די יידן
אַרויפזעצן אויף שיפן, כ'וועל געווער
אין האַנט זיי געבן און זאָל די גאַנצע וועלט
כאַטש איין מאַמענט דערזען אויף זיי די שיין
פון זייער זעלבסטשטענדיקער קראַפט און דאַן . . .
און דאַן וועל איך צו היגע הערשער זאָגן :
— "פיל נוצן קען איך ברענגען אַט דאָס פאַלק,
פאַרוואָס-זשע וואַרפט איר זיך מיט דעם ?" — יאָיאָ
שבת ! אַ שיף איז אויך אַ שטיקל באַדן . . .
"המפליג במפינה" . . .
ניט גאַר אומזיסט עס גיט פון תמיד אָן
ביים ייד געזעצן אייניקע אויף שיפן,
וני ממש אויף דער ערד, איז שיפן דאַרף איך
אַ סך, אַ סך. איך גיי . . .

(נייט אוועק אין אויפנעם-צימער)

שבת

און דאָס זאָל זיין דער אָנהייב פון אַ רעטונג ?

(זינגט מיט אַ גמראַניגון)

„המפליג בספינה“ —

אַז איינער שווימט אויף ימען אין אַ שיף —

אַ משנה אָן אַלטע אַזאַ פאַראַן. נאָר ער —

ער האָט אַ נייע משנה איצט פאַרטראַכט —

אַ שווערע משנה . . .

(הערט זיך צו צו דער טיר פון אויפנעם-צימער)

אַן אָנווייזונג אויף געלט ער גיט די בויער

צו בענווענידאן . .

(זינגט)

איי בענווענידא,

דיין הייסע דיבע

צום פרינק געהערט —

פאַר דיר זי ווערט

כהאי לישנא :

אַ שווערע משנה !

(באגלייט אַרום די שיפסבויםיסטער, וואס קומען אַרום פון אויפנעם-

צימער, פאַרשווינדט אינאיינעם מיט זיי).

ראובני

(קומט צוריק פון אויפנאם-צימער, שטייט פאַרטראַכט, רוקט אַרום פון אַ

זייט-שרענקל אַ שיפלאד, וואס איז פול מיט האַנט-אינסטרומענטן, נעמט סייס-

טרעווען אַ גאלדענעם בראַסליעט פון דראַט-אַרבעט, זינגט שטיק).

צרות

נכתב

רבות

ונחתם

סבבני.

גזר דיני

(שבת קומט אַריין מיט אַ צונויפגעלייגטן מאַנטל אויף די הענט, בלייבט

שטיין ביים אַריינגאַנג).

ראובני

ס'איז דו, שבת.

שבת

דיין קנעכט . . . אָט זי
האַט צוגעשיקט פאַר דיר, געהייסן זאָגן,
זי וועט אַהער באַלד קומען.

ראובני

בענווענידא ? !

(כאַפּט ליידנשאַפּטלעך דעם מאַנטל)

ער שמעקט דער מאַנטל אירער — צרור המור !
אַראַפּגעטריפט אויף אים עס האָבן בשמים —
גערונך פון בענווענידאס פינגער. כ'פיל
איר אַטעם שוין. עס שמעקט דער אַטעם אירער
מיט דופט פון ווילדער רויז אין פעלד.

(טוט נעשווינד אן דעם מאַנטל און דערועט שבתים צעקרימט פנים)
וואָס קוקסטו שטאַר און בייז אַזוי אויף מיר ?

שבת

פיל עלטער ביזטו פון דיין גאַנצן דור
מיט דיין געוואַגטן שריט און דאָך . . . איך זע:
דו פרייסט זיך, ווי אַ קינד מיט קליינע גרוסטן,
מיט יצר-הרעלעך, וואָס זיינען סם
פאַר דיר.

ראובני

יאַ ווייס, איך גאר נאָך בענווענידאן
מיט אַלע שטאַרקע תאוהס פון אַ פריניץ !

שבת

ביסטו דאָך אַבער העכער פיל און ווייטער —
דערגרייכט דו האָסט די בחינה פון אַ פריניץ —
דעם גייסט, די רוחניות פון אַ פריניץ אין טאַט —
דערהויבן שוין דו האָסט זיך דאָך צו די,
וואָס אַן אַ קרוין געקרוינט זיי בלייבן אייביק,
און ס'איז אַ כלה, מיין האַר : וואָס העכער דו
געשטיגן האָסט . . .

ראובני

אַלץ טיפער זינק איך איצט ?

שבת

אויב נאָר עס האַלט ביי פאַלן . . .

(פאַרניינט זיך און גייט אַוועק).

ראובני

אויב נאָר עס האַלט ביי פאַלן . . . ס'הייבט זיך אָן:

מיט בענווענידאס צאַרטע פינגער קלאַפט

צו מיר אין פענצטער מיין ירידה.

(אינדרויסן שטאַרקן זיך ווידער די נואַלדן פון דער מחנה פליטים).

קולות פון דרויסן

אַנטפלעק זיך, אונדזער מלכות, ווייז זיך !

עס זאָל אַנטפלעקן זיך דער האַר !

ראובני

זיי רופן מיך „דער האַר“ און וועלן הייבן

אויף מיר די רוט, ווי אויף אַ הונט, אויב נאָר

אַפילו אויף אַ רגע כ'וועל מיין לייב

דערוואַרעמען ביים פייער-גלאַנץ פון „פרינץ“.

וואָס איך אַליין האָב אַנגעצונדן איצט

אויף רעטן זיי מיט אים פון פיין און טויט.

איין קער פון מיר צו תאוהס אייגענע

פאַרפלעקט מיין נאַמען שוין אויף אייביק, ווייל . . .

די בחינה פון אַ פרינץ בין איך — אַ פרינץ

אַ יידישער, נשמה אָן אַ גוף,

אַ רוחניות . . . זאָט בין איך מיט בחינות שוין, —

געשפענסט פון דולע קאַבאַליסטישע

רבנים, אַנשטאַט אַ פאַלק און אמתדיקט

זאָל מיך, דעם יידן אייביק מאַכן זאָט

דער גייסט בלויז פון אַ פאַלק. אַנשטאַט

צו ליבן זיך מיט אַ פרינצעסן, גיי

פאַרליב זיך דו אין דער „פרינצעסן־שבת“
 צי אין אַ לאַנד אַזאַ, וואו אַלץ עס זאָגט דיר:
 „אַ פּרעמדער ביסטו דאָ!“ . . . דער גלאַנץ פון פּרינץ
 פאַר מיר שוין גשמיות איז, און שטאַרקער ווערט
 אין מיר די קראַפט, ווי אין אַן עכטן פּרינץ,
 ווייץ ליידן גרויסע האַבן מיך געקרוינט.
 און גרייט בין איך די גרויסע פיין פון פאַלק
 פאַרגרינגערן און אַפּשטעלן אַצינד
 זאָר זיין . . . אַפילו אויך דורך אויסטראַכטונג.

(פאַרטראַכט זיך, נעמט ווידער אַרבעטן אויפן בראַסליעט, זינגענדיק שטיק)

נחרב ונשרף

אוהלי

מהר אלי

גואלי.

(באַמערקט פּלוצים בענווענידאָו, וואס איז אַרײַנגעקומען און איז שטיין

געבליבן).

בענווענידא

איך נויג זיך טיף פאַר דיר און בעט דיך פאַרט,
 מיין פּרינץ, פאַרגעס אָן דיין מלאכה דאָ.

ראובני

פאַרוואָס דען ? חתן־כלהדיק איז מיין
 מלאכה. זי פאַרשאַפט מיר פּרייד. אָט זע
 (דערנענטערט זיך צו איר, טוט איר אַן דעם בראַסליעט)
 מיין בראַסליעט, צי מיין קידושין־רינג —
 ער מאַכט די כלה שענער, לאַמיר זאָגן
 ניט מער, ווי אויף אַ האַר. און דאָך . . . מיט איר
 אינאיינעם ווערט דאָך שענער אויף אַ האַר
 אין חתנס אויגן אויך די גאַנצע וועלט !

בענווענידא

איך מיין: ניט שענער, נאָר מער תאוהדיק . . .

ראובני

מער תאוהדיק ! . . .

(טרעט אפ קוקנדיק אין בענווענידעס אויגן)

פארבאָטן ביסטו מיר . . .

דו ביסט אַ פּרעמדנס פּרוי — אַן איש־תּאיש !

בענווענידא

(קאכט)

פארבאָטן יא . . . נאָר איז דען דער פארבאָט

פאר בני־מלכים גילטיק ? דער מאכט־האַבער

טוט אַרץ, און די געשיכטע איז אים מוחל,

ווייל גרויסעס האָט ער אויפגעטאָן, פאָרגיבן

האָט גאָט אַליין דעם קעניג דודן

אויך זיין בת־שבע־זינד. און דו, מיין פרינץ,

גיין דרייסט אין זיינע וועגן. כ'פיל אין דיר

זיין הייסעס בלוט — ער איז געווען דיין זיידע !

ראובני

מיין זיידע ? . . .

(פון דרויסן הערן זיך ווידער די געשרייען פון די פליטים)

מיין פאָדק ! . . .

(טרעט אפ פון בענווענידאן)

ניט ריר זיך אָן אָן מיר : דו ביסט — מיין פאָדן.

בענווענידא

(ווארפט אראפ פון זיך איר אויבערשט קלייד)

פאָרוואָס, פאָרוואָס דיין פאָדן ? . . . זע מיין פראַכט !

אַט זע : איך בין באַשאַפן פאַר מלכים.

פאַר זיי — מיין שויס.

(זינגט)

אויף דיין לינקער האַנט מיין קאַפּ

כ'וועל אַנדלענען

מיט דער רעכטער האַנט

מיך נעם אַרום !

איך האָב אַ טרוים אַזאַ געהאַט :
צײַ פאַס איך דען נײַט, זע,
פאַר דיין פּרײַנצעסין דאָרט
בײַ דיר אין לאַנד ?

ראובני

יאָ, יאָ . . . נאָר גײַ אַוועק
אַצינד פון מיר.
קומי דך
רעיתי
יפתי
ודכי דך.

בענווענידא

איך בענק און גאָר אַזוי נאָך דיר, מײַן פּרײַנץ.
אין האַרץ איך טראָג דיין וואונטש פון ערשטן טאָג,
ווען איך האָב דײַך דערזען, און אויף מײַן ברוסט
געפאַלן איז דיין בליק.

ראובני

(רײסט זיך אַרויס פון אירע אַרעמס)
דו גײַ אַוועק אַצינד
פון מיר.

בענווענידא

אַך, דײַנע ווײַל איך ווערן . . .

ראובני

גײַ

אַוועק.

בענווענידא

כ׳געפּעל דיר נײַט ?

ראובני

(אפּטרעטנדיק פון איר, צעעפנט דאס פענצטער, שרײַט):
לאַזט אַרײַן צו מיר די לײַדן !

(דורך די ברייט־צעפנטע טירן קומט אריין די מעננע און אפגעריסענע פליטים. אין דער הויך, העכער זייערע קעפ, טראגן זיי די שווארצע מיטה מיט ר' אמנונע און זינגען דעם כאראל:)

„ויכון בחסד כסאך

ותשב עליו באמת.“

(זיי זעצן זיך אויס גרופעסווייז אויף די טעפליכער און לעבן דער וואנט, וואס באשטייט דורכאויס פון פענצטער און גייט ארויס צום ים, ווי א דעק פון א שיף.)

ראובני

(צו בענווענידאן)

אין דיסאָבאַנער האַפן באַד אַ יאָר

אַזוי אַט זיצן זיי און שטאַרבן אויס.

איז מיט דער הילף פון זייער פיין איך וועל

זיי לערנען זיגן, ניט דערלאָזן כ'וועל

עס זאָלן אַנדערע באַנוצן זיך

מיט זייער לייד, ווי מיט אַ קראַפט.

(שטימען פון צווישן יענע, וואס נאָענט ביי דער טיר)

— ר' שלמה קומט אהער!

— ער גייט צום קדוש ר' אמנון!

(ר' שלמה — א גרוי־געוואָרענער, און אויסגעצערטער און געלעגנעוואָרענער

קומט אריין. ראובני און בענווענידא ציטערן אויף, דערקענענדיק אין אים דאָס פירעם!).

ר' שלמה

(מיט אַ קבלה־ניגון שפאַנענדיק צו דער מיטה אויף וועלכער עס ליגט ר' אמנון)

די וועלט איז אַ וואַג־שאַל.

אַ וואַג־שאַל.

אויף איין עק — קראַפט.

אויפן צווייטן עק — חסד —

חסד!

קראַפט איז עמלק!

קראַפט אָדום!

קראַפט איז המן!

קראַפט איז רויים!

קראפט איז די אינקוויזיציע,
חסד — זיינען יידן,
אויף יידן ווערן אויסגעפרואווט די פעלקער!
אויף יידן ווערט אויסגעפרואווט די וועלט!

**איינער פון די נומע במימה
עס זאגט עפעס ר' אמנון!**

ר' שלמה

(צובויגנדיק דעם אויער צו ר' אמנונס קאפ)

ער זאגט:

(ווייזט אויף ראובנין)

אנטפלעק זיך, הייליקער משיח, אנטפלעק זיך . . .

(ארויסטרעטנדיק פארן עולם)

משיח? ! . . . ניט משיח בין איך דא

פאר אייך. איך בין א קראפט אן ערדישע!

א קראפט אן ערדישע!

פ א ר א נ ג

ד ר י ט ע ר א ק ט

דער געריכטיזאל אין וואטיקאן. ארקעס און א ברייטער אראפגאנג פון א העכערן גארו. ברייטצעפנטע טירן פירן אין שכנישן קלויסטער אריין, וואו מען קלינגט צו א מעסע. אן אלטער מאנאר — א וואטיקאנדינער ענדיקט אויפראמען דעם זאל און שרייט אן אויף דורכגייענדיקע דאמיניקאנער.

מאנאך

פאַר עלצטע! . . . פאַר עלצטע בלוז — דער דורכגאַנג דאָ, און ניט פאַר איך, איך לאָז ניט גיין מער!
(פאַרהאַלט דעם לעצטן דאמיניקאנער — א הינקענדיקן אין א קאפּשאו) צו גאַטס־דינסט האָסט פאַרשפּעטיקט שוין, פּויליאַק!

דאָמיניקאנער

ניט איך פאַרשפּעטיקט האָב דאָ, נאָר מיין פּוס אָט דער, שטאַרק פּרום איז ער, דער פּוס, נאָר קרום. דו זאָג מיר בעסער, פּריינט, וואָס איז דער מער אַצינד? עס איז אַ טאַג פּון גרויער וואָך און מיטאַמאָל אַ רוף איך הער אַזאָ צו פייערלעך געבעט. עס האָט געמוזט פאַסירן עפעס גרויסעס, גרויסעס היינט.

מאנאך

דערקלערט עס האָט מלחמה דער פּראַנצויז פּראַנציקאַ אים, דעם לעסטערער פּון גאַט . . . נו, אימפּעראַטאָר קאַרלען, אָט דעם דייטש, וואָס האָט מיט לייטערס לער געוואָלט די וועלט באַגליקן.

דאָמיניקאנער

פאַר פּראַנציקאַס זיג אַ פייערלעך געבעט ווערט אָפּגעריכט אין וואַטיקאַן?

סאַנאַך

אַדורכגיין וועט דאָ באַלד דער פויפס, אַליין,
באַגלייט מיט אַלע קאַרדינאַלן — גיי!
פאַרשווינד! אַט זע: ווי פול איז שוין דער קלויסטער!

דאַמיניקאַנער

דער פויפסט אַליין??! איז זיי אַ גוטער, פריינט,
און לאַז מיך בלייבן דאָ כאַטש ביי דער טיר.
(מישט זיך אויס מיט די דאַמיניקאַנער ביים אַרײנגאַנג אין קלויסטער.
פון קלויסטער דערהערט מען כאַרנעזאַנג באַגלייט מיט אַרגל. מיטן ברייטן
אַראַפּנאַנג לאַזן זיך די קאַרדינאַלן, וואָס פירן אונטער אַ הופּה דעם פויפסט,
און גייען דורך מיט אַ צערעמאַניאַל אין קלויסטער אַרײן.)

פויפסט

(צונויפגעלייגט די הענט צו דער תפילה — צו דעם קאַרדינאַל דזשוליאַ, וועל־
כער האַלט לעבן אים איינעם פון די הופּה־שטעקנס.)
באַשליסן וואָס איז נאָך געבליבן אונדז?

קאַרדינאַל

ווי פריי צו ווערן פון דעם פרינץ, ראובנין.

פויפסט

אַרויסצוקומען ריין פון אַט דעם פלאַנטער —
דאָס פאַדערט דעם פּרעסטיזש פון וואַטיקאַן.

קאַרדינאַל

איז דאָן צו דעם געריכט אים שטעלן באַלד?

פויפסט

די עדות יעדנפאַלס נאָך היינט אויספּרעגן.
אין פיבער־שפּיל פון פעלקער ס'גלוסט זיך איצט
אויך יידן זייער פּוס אַרײנצושטעלן.
מײן גאָט! דאָס וועט זיי קאַסטן בלוט!
(הייבט אַ די תפילה ביים אַרײנגאַנג אין קלויסטער. פון דארט קערט
זיך אום צוריק אין געריכט־זאַל דער קאַרדינאַל דזשוליאַ און דערועט זיין
פלימעניק דעם עלצטן דאַמיניקאַנער)

קארדינאל

דעם פרינץ דעם יידישן דו, אייז-קאָפּ,
וואו האַסטו דען אין דיינע הענט באַנייס
אַריינגעקריגן ? נו, דערצייל, דערצייל.

עלצטער דאָמיניקאַנער

אין וועג פון רעגנסבורג, וואו ניט באַווייליקט
אים אויפצונעמען גאַר, האָט קעניג קאַרל
מיט כעס באַפויילן : „אים זעצט איין דעם שווינדלער !“
איז נון, האָט ער פון דאַרט דאַן דאָ-אַרום
קיינ לייסאַבאַן געפרואווט זיך צו אַנטלויפן . . .

קארדינאל

אַהאַ ! פאַרשפּילט ביים פויפסט, איז ער אַוועק
צו אונדזער שונא קאַרלען, און, פאַרשפּילט
ביי ביידן שוין, איז אים געבליבן נאָך
אַ פּראוואו צו טאָן אין לייסאַבאַן זיין מזל
ביים פאַרטוגאַלער קעניג האָן דעם דריטן,
אַליין דער פויפסט פאַרלאַנגט צו וויסן, צי אַלץ
איז גרייט שוין צום געריכט.

עלצטער דאָמיניקאַנער

אַלצדינג איז גרייט.

קארדינאל

די עדות הייס אַריינברענגען אַהער.
(זעצט זיך צום געריכטס-מיש).

עלצטער דאָמיניקאַנער

אַהער צו מיר, דאָמיניקאַנער !

הינקענדיקער דאָמיניקאַנער

(צוגעאייילט)

איך ! . . .

עלצטער דאמיניקאנער

פארריגען אט די קלויסטער־טירן, בלייב
אין זאל דא אויף דער וואך !

(הינקענדיקער דאמיניקאנער פאררינגלט די טירן און שטעלט זיך אויף
דער וואך. מען לאזט אריין די עדות: ר' עמנואל, ר' יהאקו, מאנסינאו,
ר' שלמה — פירעסן און דינהן. עלצטער דאמיניקאנער — ביים ריכטער
טיש.)

קארדינאל

דער וואטיקאן־געריכט האט אויפצוקלערן
ווער איז דאס ראובני : איז ער ווירקלעך
אן אמבאסאדאר פון א לאנדא יידיש,
צי מעגלעך גאר דעם צוטרוי פונעם פויפסט
ער האט מיט פאלשקייט בלויז און נארערי
באנוצט צו ביז ? וואס קען באשיידט דערויף
אונדז זאגן דא דער רבי שלמה מולכו ?
אויף אונדזער פראגע ענטפערט רבי שלמה :
צי האט ראובני ווירקלעך דען א לאנד ?
(ר' שלמה טרעט ארויס פאראויס)

ר' שלמה

וואס הייסט עס „ווירקלעך“ ? ווירקלעכקייט פון
איך
קען בלויז א הוילער דימיון זיין. פארקערט :
דער דימיון ביי ראובנין — א ווירקלעכקייט.

קארדינאל

אן קאזאיטיק נאר. ניט תלמוד לערנען
גערופן האט מען אייך אהער אצינד.

עלצטער דאמיניקאנער

איך וועל די פראגע שטעלן אים אזוי,
ער זאל זיך אויסדרייען ניט קענען מער.
(צו ר' שלמה)
אונדז ענטפערט קלאר : ווי גרויס איז דען זיין לאנד ?

ר' שלמה

עס האָבן זאָכן יעדערע איר גשמיות
און יעדערע — איר בחינה, נאָר ס'איז ביי איינער
דאָס גשמיות גרויס, די בחינה אָבער קליין.
ביי אנדערע — פאַרקערט.

קאַרדינאַל

איז וואָרט נאָך וואָרט ...
איז פאַרט, ווי גרויס איז דען ראובניס לאַנד ?

ר' שלמה

פיר איינן אויף פיר איינן קען אַ לאַנד
זיך דאַכטן און אין בחינה זאָל עס גרעסער
פון אַלע לענדער זיין, פון אַלע לענדער ! ...

קאַרדינאַל

פאַר פרומע יידן — אונדז איז דאָס באַוואוסט,
האַט איר געזאָגט : ראובני איז משיח.

ר' שלמה

איך האָב געזאָגט און זאָג עס אויך אַצינד.

עלצטער דאָמיניקאַנער

מיט דעם פאַרשוועכט איר אונדזער גלויבן,
אַז דער משיח איז שוין לאַנג געקומען !

קאַרדינאַל

דער אינקוויזיציע אייך איבערגעבן
עס קומט דערפאַר !

ר' שלמה

נאָך היינט, נאָך היינט איר קענט
פאַרברענען מיך, נאָר מאַרגן אויפלאַעבן,
וועל איך צוריק !

ר' עמנואל

ניט דאכט, מיט אים האָט איינמאַל
אָזוינס געטראָפּן שוין, — ער איז פון טויט
געוואָרן לעבעדיק צוריק. אַ מאָן
איז ער אַ הייליקער !

ר' יהואל

אַ הייליקער !

מיר זיינען עדות ביידע : דאָס האָט ער
פאַראויסגעזאָגט, אַז אַ קאַמעטע וועט
אין הימל זיך באַווייזן, און די ערד
וועט ציטערן אינגיכן, ברייט און שטאַרק
פאַנאַנדערגיסן וועט זיך דער טייך טיבער —
אָזוי, אָזוי איז נאָכדעם אַרץ געשען.

ר' עמנואל

יאַיאַ, ער איז אַ מאָן אַ הייליקער.
פון הימל מ'האָט דאָס אים פאַראויס אַנטפלעקט.

ר' שלמה

אין טונקלעניש פון שווערן טיפן קלערן,
צווישן זעאונגען, וואָס איינגעהילט
אין אָנהייב נאָכט זיי בליצן אויף, ווי שטערן,
אַ גרויסע שרעק איז איינמאַל מיך באַפאַלן.
אין פחד און אומהיימלעכקייט געציטערט
עס האָבן מיינע גלידער. פאַר מיין בליק
געשוועבט האָט אַ געשטאַלט, און אויפגעפיבערט
עס האָט מיין לייב ווי נאָדדען גרויליקע
עס האָבן מיך די האַר די אייגענע
געשטאַכן, דאָן האָב איך קוים־קוים אַ קול
אַ שטילס און דינס דערהערט : „שטיי אויף,
שטיי אויף.
מיין מולכו, גיי אַוועק קיין רוים, דער שטאַט
פון אומרעכט אייביקער און פאַר באַרויבטע

א טרייסט געפין אין דעם, וואָס דו וועסט זען
אין איר. „אַ, האָר!“ — האָב איך געבעטן זיך —
„צו וואָס דען שיקסטו מיך אַהין באַטרעטן
איך זאָל די ערד, וואָס אָנגעזאַפט זי איז
פון שטענדיק, פון קדמונים אָן ביז היינט
מיט בלוט פון די באַרויבטע אַ . . . צו וואָס ?
צי קען דען אַ געשאַכטענער געפינען
פאַר זיך אַ טרייסט אין אַנטאַפן די פגמים
אין שאַרף פון שווערד, וואָס האָט געשאַכטן אים ?
און ס'איז געווען ווען בעטן־זיך מיר האָט
שוין ניט געהאַלפן מער, בין איך דריי טעג
און אויך אַזוי פיל נעכט דאַן ביי די טויערן
פון רוים געזעסן און קיין ברויט געגעסן
קיין וואַסער ניט פאַרזוכט, דעם קאַפּ געבויגן
כ'האַב טיף, די קליידער כ'האַב אויף זיך צעריסן.
און ס'איז געווען נאָך שקיעה שוין. די נאַכט
די דריטע ז'צוגעפאַלן, האָט דער הימל
מיט בליץ און דונער זיך געשפאלטן, טיף
אין פייער אייביקן און גרויזאַמען
צוויי רוימען האָט מען מיר באַוויזן : רוים
דעם ערשטן נאָך, וואָס פעלקער פיל ער האָט
מיט גוואהדיקן פוס אויף שטויב צעטראָטן
און רוים דעם צווייטן, וואָס אין אים דער קוואַל
פון שלעכטס פאַר גאַר דער וועלט געעפנט ווערט —
די אינקוויזיציע קומט פון אים ! „און רוים
דער דריטער — ער וואו איז ?“ — האָב איך געפרעגט.
„קיין רוים קיין דריטער וועט ניט זיין !“ — אַזוי
געענטפערט האָט מען מיר — „פאַרשוואונדן וועט ער
ניט בלייבן מער, ווי ס'איז אַמאָל פאַרשוואונדן
די רויב־שטאַט נינוה, און ווי ס'איז פאַרשוואונדן
די אַלטע רויב־שטאַט פון מצרים.

קאַרדינאַל

שווייגן !

עלצטער דאָמיניקאָנער

דער אינקוויזיציע דער הייליקער
אים איבערגעבן — גאָר פון לייסאַבאָן
איז ער — אַ פרומער קריסט, און ניט ר' שלמה —
פירעס איז גאָר זיין נאָמען דאָרט געווען.
(ווייזט אויף דינה)
און זי זאָג דעם געריכט דערציילן, ווען
און וויאָרום דער פרומער קריסט פירעס
איז דאָ אַ פרומער ייד געוואָרן. אַ דינסט
איז זי — אַ דינסט.

דינה

אַ דינסט ! און פון באַרוף
בין איך אַ טענצערן און טרעפערן,
באָדיגענדיק כ'ברענג מיין לעבנס-טאָג
פון זיך אַרויס. ביים פרינג — ער איז מיין האַר,
האָב איך געדינט, ווי ביי אַ פרינג אָן עכטן,
און נאָר פאַר אים, דעם הייליקן ר' שלמה —
ער איז מיין הימל-חתן — כ'האָב געטאַנצט
דעם „שייטער-הויפן“.

קאָרדינאַל

קלאָר : וואָס הייסט עס דען ? „שייטער-הויפן“?

דינה

אַ טאַג אַ הייליקער
(טאַנצט)
אַ שייטער הויפן —
רונד-אַרום.
איך וויל אַנטלויפן —
ער איז אומעטום
באַם ראַנד פון פייער
ט'יונג לייב
עס ווערט מיר טייער.

און מיר דאָס ווייב
אין היץ צעגליט זיך,
צום התנס הענט
עס גארט און ציט זיך —
צו אים נאָר איינעם . . .

ר' שלמה

(אויסציענדיק די הענט צו דינהז)
באי כלה . . . באי כלה
איז קום מיין כלה, קום מיין כלה.

דינה

(צוגעלאפן צו אים).
מיט אים אינאיינעם
נעמט פאַרברענט מיך.

קאַרדינאַל

נאָר אייך, סיניאָר מאַנטינאַ, אייך, סיניאָר
פאַרלאַנגען מיר צולעצט שוין דאָ אויסהערן.

מאַנטינאַ

אַרויסזאָגן איך וועל מיין מיינונג דאָ,
ווי אַן עקספּערט. אין שטאַרבן פון אַ פּאַק
איז איך, דער מעדיצינער, ענדעכעס
געפיין צום שטאַרבן פון איין מענטשן בלוין.
ניט אַרץ צוגלייך באַזיגט טיילמאַל דער טויט.
מיט אים זיך ראַנגלען נאָך די ברעקלעך קרעפטן
ווי אויך דער קרענקלעכער באַוואוסטזיין. כ'מיין:
דאָס טוט דער ייד ראובני איצט, דאָס טוט
דער קאַבאַריסט ר' שרמה. נאָר ס'איז קלאָר:
דער טויט — ער בלייבט דער זיגער.

ר' שלמה

(צו מאַנטינאַ)

און ווער זייט איר ?

(ווייזט אויף מאַנטינאַ, ר' עמנואל און ר' יחיאל)
דער גילגול פון אַ פּיריק לעבן ! זעט :

צו רוען שטערט ער, ווי די לעבעדיקע
אזוי די טויטע, ווייל אליין דער גילגול
ניט טויט ער איז נאך, נאך ניט לעבעדיק
שוין מער.

קארדינאל

זיי אלע פירט ארויס פון דאנען.

(פארלאזט דעם זאך אינאיינעם מיטן עלצטן דאמיניקאנער. אויף דער
וואך בכייבט דער הינקענדיקער דאמיניקאנער. וואטיקאנדינער פירן ארויס
די עדות. דערנאך פירן זיי אריין אהער ראובניו, אויף וועמענס הענט עס
זיינען אנגעטאן קייטן. זיי גיבן אים איבער דעם הינקענדיקן דאמיניקאנער
און גייען אַוועק. דער הינקענדיקער דאמיניקאנער וואַרפט אַראָפּ פּוֹן זײַן דעם
מאַנטל מיטן קאַפּשאַט)

ראובני

שבת? ! ...

שבת

דיין קנעכט, מיינ פריניץ.

ראובני

דיין פריניץ אויך איצט ?

שבת

אין דינע ליידן גראַד אַצינד, איך ווייס,
דו פילסט זיך, ווי אַ פריניץ אַן אמתער.

ראובני

אזוי פלעגסטו אין צירק ביים נאָכמאַכן
אַ יידן, דווקא אונטער ווילדן שפּאַט
געלעכטער גלייך דערפילן, אַז דו ביסט
אַ ייד אַן עכטער . . . זאַג : וואָס וועלן זיי
דאָ טאָן מיט מיר ?
(קוקט ארום דעם זאך)

שבת

דיך מישפטן פאר שווינדל.

ראובני

ניט מיד, ניט מיד ! — אין מיין פערזאן מיין פאלק,
דאס גאנצע צו דעם מישפט וועט מען שטעלן.
א פאלק, וואס לאנד ביי לאנד געוויינטשאפט נעמט
אריבער אויף צו רופן עס צו זיך,
אויף נוצ דערפון צו האבן נאר דערנאך —
מיט גאל און תמימות כדמרשט זיך דערפרעגן :
ווי קומט גאר אט דאס פאלק אהער צו אונדז
אין לאנד ? — אפנעמען זאל ביי מיר איצט מויל
און לשון, אויב אויף א געריכט אזא
איד וועל מיט טענות מינדסטע אפילו קומען,
אויסרינען זאל מיין הארץ ביי דעם פארלאנג
דעם מינדסטן אנצוצינדן ביי די לייט דא
א פונק פון יושר.

שבת

גיי אוועק פון דאנען . . .
נו גיי אוועק. איד וועל פארבייטן דיך.
(ווארפט ארויף אויף ראובני דעם דאמיניקאנער-טאנטל)

ראובני

(שטייט פארקלערט, דערוואכט, ווען שבת פאלט צו צו זיין כרוסט)
שבת ! דיין פריינטשאפט — זי איז רירנדיק
און גרויס. צונויפגעפירט עס האט אונדז ביידן
דאס לעכצן פון א פאלק, וואס שוין . . . זיין גוף
און זיין נשמה נאר באנאנד זיי הויזן —
באנאנד, ווי האלב-געגטע מאן-און-ווייב.
א חופה איבער זיי באנייס צו שטעלן
האב איד געגארט און ווי א פרינץ בין איד
געקומען מיט מתנות זיי באשענקען

איך גייסט פון אַט דער צייט פון אויפֿלעבונג —
 קאַדומבוס צייט . . . איז וואָס איז דען געשען ?
 איך שטוין און פרעג ביי אַט דער צייט דער גרויסער :
 צי דען אויך דו וועסט אַלעמען באַשענקען
 און נאָר מיין יידיש פּאַלעק אַליין פּאַרטיילן ? . . .
 צי אפשר וועלן מיר בלויז שולדיק בלייבן,
 ווייל ניט באַוווּזן נעמען ביי דער צייט,
 מיר האָבן דאָס, וואָס זי האָט געבן אונדז
 געקענט ? . . . נאָך ניט געענדיקט איז מיין שפּיל.
 (וואַרפט אַראָפּ פון זיך דעם ראַמיניקאָנער־מאַנטל)

שבת

דיין פיין דערלויב, מיין האַר, אויף מיר צו נעמען,
 איך וועל פּאַרבייטן דיך.

ראובן

איך בין נאָך אַלץ

אַ פּרינץ, שבת, און קיין נדבות כ'נעם
 ביי קיינעם ניט — דאָס טוט אַ קבצן. הער :
 איך זאָג, אַז ניט געענדיקט איז די שפּיל.
 אין לייסאַבאַן דריי הונדערט טויזנט יידן —
 אויף מיר נאָך אַלץ זיי האָפּן דאָרט און וואַרטן.
 צום קאַמף, שבת, איך האָב אַ טייל פון זיי
 שוין צוגעגרייט. מיט שטאַרקע מוסקול־הענט
 אין שלאַכט זיי וועלן אויף מיין רוף זיך וואַרפן
 פאַר זייער שטאַלץ. צו זיי איך שיק דיך איצט :
 שבת, אין האָפּן פון ווענעציע
 איך האָב פיל אויסגעבויטע שיפן. אין מיין
 רשות זיי זיינען דאָרט נאָך אַלץ דערווייל.
 איך האָב פיל שפייכלער מיט געווער. איז נעם,
 שבת, מיט זיך די שיפן באַד און אייל
 קיין לייסאַבאַן — פון שפּאַניע די פּליטים,
 וואָס גיכער אויף די שיפן זעץ אַרויף.

באזאָפֿן זיי וואָס מער, און גיכער, טיף
אין ים שוויים אָפּ מיט זיי, ווי מיט אַ קראַפֿט,
וואָס קען באַשיצן זיך, נו, אייל !

שבת

און דו ?

ראובני

פאַר מיר ניט זאָרג זיך. קעמפֿן כ'האַב מיין פֿאַלק
געלעערנט — דאָס איז פֿיל, שבת, ס'איז פֿיל !

שבת

איז דאָן, פֿאַרוואָס זאָלסטו ניט לאָזן מיך
פֿאַרבייטן דיך ? פֿאַרוואָס זאָלסטו אַליין
צו זיי קיין ליסאַבאָן ניט איילן איצט ?

ראובני

פֿאַרשטיי : ביי מיין פֿאַרשווינדן וועלן זיי
זיך כאַפֿן דאָ און גלייך די שיפֿן מיינע
אין האַפֿן דאָרט פֿאַרהאַלטן . . .
(דערזעט דאָס דאָמיניקאַנער־שווערדל אויף שבתים נארטל)
דאָס . . . אַט דאָס . . .
דו לאָז מיר איבער.
(ווייל אַנעמען דאָס שווערדל)

שבת

(פֿאַרהאַלטנדיק דאָס שווערדל)
כ'קען דאָס ניט דערלאָזן.

ראובני

כ'זמן איך בין אַ פֿרינץ, ביסטו, שבת
מיין קנעכט. דיין פֿרינצס באַפעל פֿיל אויס !
(רייסט אַרויס דאָס קורצע שווערדל פֿון שוידל)
און איצט אין ליסאַבאָנער האַפֿן אייל,
נו גיי ! דו פֿאַלגסט דעם פֿרינץ ביז לעצט ?

שבת

(טראכט)

איך פאלג . . .

(שבת — אפ)

ראובני

(געבליבן אליו, פראוואט די שארף פון שווערד)

יאָרהונדערטער געדרימלט ס'האָט אין האַרץ

פון ייד דער דראַנג צו קאַמף אַט דעם, וואָס איך

צום אויפֿלעבן באַנייס געבראַכט כ'האַב איצט.

געענדיקט שוין איז מיין שלִיחות היינט,

און איך גיי אָפּ . . . צו דיר מיין וועגווייזער

און לערער דוד אַל־ראַי, מיט פיר

יאָרהונדערטער צוריק דו האָסט די שווערד

דעם פּאָלק אין האַנט געגעבן. נאָך בר־כוכבא

דעם פּאָלק האָסטו געדינט און איך נאָך דיר

דער צווייטער בין. און דו, נאָך מיר דער דריטער

נו ווער? . . . איך זע דיין פנים ניט אַרויס,

איך פיל דיין אַטעם בלוז. אַלצאיינס, צו דיר

געהערט מיין ברכה שוין די לעצטע.

(פאַרקוועטשט אין האַנט דאָס שווערדל אויף איינצושטעכן עס זיך אין

האַרצו, נאָר קען ניט אויפהייבן גענוג הויך די האַנט איבער די קייטן).

נו יאָ! . . . די קייטן אַט . . . אין אַרץ, אין אַרץ

זיי שטערן מיר, ווי דיר מיין פּאָלק דעם גאַנצן,

ניט אויסשטעכן דו קענסט אויף איינמאַל זיך

דאָס האַרץ. נאָר גריבלען, גריבלען זיך אין דעם

און לאַנג אַזוי, כדי אויך אים, דעם טויט

פאַרשעלטן שוין אינאיינעם מיטן לעבן.

(צעשניידט געשווינד די קליידער לעבן האַרצן נאָר דערהערט אַ שאַרף,

באַהאַלט דאָס שווערדל אין ברום, קוקט זיך אום און דערזעט בענווענידאָ,

וואָס איז שטיל אַריינגעלאָזט געוואָרן דורך אַ געהיים טירל)

צו מיר געקומען ביסטו, בענווענידאָ?

בענווענידא

צו דיר, מיין פרינד, — דער גלוסטונג פון מיין האַרץ.

ראובני

אין טאָג פון צרה ניט פאָרגעסן דען
דו האָסט מיך ? . . . זיך ניט אָפגעקערט פון מיר ?

בענווענידא

וואָהין ? אַז וואו איך קער, נאָך דיך איך זע
און וואו איך ווענד זיך, דיך איך פיל. דיין בלוט
אין לייב אין מיינעם פליסט, און איינס בין איך
מיט דיר.

ראובני

מיט מיר ? . . . נאָך ניט געהערט דו האָסט ? . . .

בענווענידא

איך ווייס : דער פויפסט ביים טערק אין הינטערלאַנד
אין קיין מזוכה נויטיקט זיך ניט מער.
כדי צו פטור ווערן מיטאַמאל
פון דער פאָרהאַנדלונג מיט דיין יידיש לאַנד,
אין האַנט דער אינקוויזיציע ער גיט
דיך איבער. ס'וועט אים ניט געלונגען . . . איך —
אַ טאַכטער פון ישראל בין דיין פעסטונג.

ראובני

דאָס הייסט : דעם עיקר ווייסטו אַלץ נאָך ניט . . .

בענווענידא

עס אַרט מיך ניט. דערקלערט איך האָב פאַר אַלע :
דיין עכטער פרינץ-גערוד — ער הערט זיט אויף
צו שיכור מאַכן מיך, און איך — איך גלויב
אַט דער גערוד . . .
שמך תרק שמך
על כן עלמות אהבוך . . .

ראובני

דו ביסט פון גאָט, פון גאָט געשיקט צו מיר,
מייך בענווענידא !

בענווענידא

יא, פון גאט אליין!
מיך אויסדערווייט ער האט פון אלע פרויען
פאר א פרינעססן דיר — דער אפשטאמונג
פון מלך דוד.

ראובני

איך — פון מלך דוד

די אפשטאמונג ?

בענווענידא

נו, גיכער קום מיט מיר
אוועק פון דאנען, גיכער קום ! . . .

ראובני

ניין, ווארט . . .

בענווענידא

געשווינדער ! . . . אפגעקויפט האב איך די וואך
די גאנצע, דורכלאזן וועט זי אונדז !

ראובני

דאך, ווארט . . . איך האב צו זאגן וויכטיקס דיר.

בענווענידא

ניט איצט, נאך שפעטער — ס'ווארט אויף אונדז א שיף
א גרייטע שוין — זי ווארט ביים ברעג פון ים,
שוין אנגעצויגן אלע אירע זעגלען ;
דער שטארקער ווינט איצט גראד אהין נאך בלאזט
און וועט אונדז ברענגען גיך אהין.

ראובני

וואהין ?

בענווענידא

צו דיר אין לאנד, אין לאנד דעם יידישן.
נו קום, מיינ פריינד, נו, קום ! . . . איך האב דעם קדוש

ר' אמנונען מיט אלע זיינע חסידים
ארויפגענומען אויף דער שיף. עס בעט
דער קדוש זיך צו דיר אין לאַנד.

ראובני

צו מיר
אין לאַנד? . . . הער אויס מיך, בענווענידא,
אליין איך זאָג עס דיר, באַנעם: קיין פרינץ
בין איך — קיין פרינץ . . . און נישט קיין זון פון מלך . . .

בענווענידא

איך ווייס, איך ווייס: אויף אלטן מזרח־שטייגער
אויספרואוון ווילסטו מיך אין דער־אַ רגע
דער סאַמע לעצטער . . . קום שוין, קום, מיין פרינץ!

ראובני

ביים טרויער פון מיין פאָלק איך שווער אַצינד דיר,
איך האָב קיין לאַנד און האָב . . . קיין היים! . . .

בענווענידא

דו האָסט
קיין לאַנד און האָסט קיין היים? . . . דו שווערסט אַ שבועה? . . .

ראובני

אַ שבועה און אַן אמתע.

בענווענידא

און דאָס . . .
אָדזש־אָדזש האָסטו פון אַרעמקייט געטאָן?

ראובני

פון וואָס? . . . פון אַרעמקייט? . . . אַ, ניין! כ'בין רייך,
און זייער, רייך!

בענווענידא

אין וואָס באַשטייט דיין רייכקייט?

ראובני

איך האָב אַ פּאַלק, אַן אייגן פּאַלק, דו קענסט עס.
דעם „זיין“ צעווישן פעלקער פאַר קיין פרייז
עס גיט ניט אויף, עס גייט אויף אַלע ליידן.
נאַר וואָס איז ווערט דער „זיין“ אַט דער, אויך ער
פון ליידן בלויז באַשטייט ? דאָס פּאַלק אין ברען
פון פרייד אין סאַמע שענסטן יום־טוב זיינעם
אַ מויל אַ פולס מיט ביטער־קרייטעכצער,
מיט מרור שטאַפט זיך אָן, נאַר הערלעך האַלטן
דעם יום־טוב הערט ניט אויף נאָך ביז אַצינד.
נאַר וואָס איז ווערט דער „זיין“ אַט דרע, אויך ער
פאַר דעם, וואָס ער אַליין אין אים די גיפט
ער טריפט אַריין ? דאָס פּאַלק שוין לאַנג דור־אין,
דור־אויס אויף פירן צו דער שחיטה קינדער
עס געבירט און הערט זיי דאָך ניט אויף געבירן,
זיך ווינטשנדיק דערביי : „דערלעבן נאַר
צו חופּה פירן זיי“ . . . צו וואָס ? דיין מאַן
איז פרום און זאָגט דאָ : „ווייל עס גלויבט אין יושר“.
איך פרעג : און ווערעם, וואָס בעת מען טרעט זיי
געבירן הערן דאָך ניט אויף — אויך זיי
אויף יושר וואַרטן ? . . . פון זיך קיינמאָל קומט
דער יושר, ניין ! — מען ברענגט אים מיט אַ שווערד
אַראַפּ.

בענווענידא

דיין פּאַלק דו לעסטערסט איצט, דו שעלטסט ?

ראובני

איך שעלט עס ניט און בענטש עס ניט — דאָס טוט
דער אָפּגעפרעמדטער ייד מאַנטינאַ. טיף
ביי זיך אין האַרץ דאָס פּאַלק איז ער מבוזה.
צו יידן זאָגט ער : „הערט, איר זייט אַ פּגר !“
און מיט אַן אויסגעשטרעקטער האַנט ער ווענדט זיך

צו פעלקער פון דער וועלט : „פון ביבל־קוואַל
 איך שטראָם אַרויס, איז מיר אַזיין, מאַנטניאָן,
 נדבות, כ'בעט, דערלאַנגט דערפאַר. ער איז . . .
 ער איז ביי אונדז דער גרעסטער גרעסטער שנאָרער ! . . .
 דאָס פאַלק איך בענטש ניט און איך שעלט עס ניט.
 איך לייך מיט דעם אינאיינעם. כ'זאָג צו דעם :
 דו קענסט ניט שטאַרבן גאַר ? איז דאָן צוים אָפּ
 דאָס נויטיק ביסל יושר, וואָס אָן דעם
 דו קענסט ניט לעבן שוין, און מיט דיין קראַפט
 באַשיץ עס, מיט דיין בלוט. אויף מיינע הענט
 זיי האָבן קייטן אָנגעטאָן נאָר — שפעט.
 איך האָב געזיגט : איך האָב שבתין שוין
 אוועקגעשיקט אין לייסאַבאַנער האַפּן.
 שבתין כ'האָב געשיקט צו זיי, די פליטים,
 באַוואַפענען וועט ער די שפּאַניער פליטים,
 אויף מיינע שיפּן זיי אויפּזעצן דאָרט,
 און אַפּשווימען פון פּאַרטוגאַלער ברעגעס,
 און ווי אַ פּאַלק אַ גאַנצע פּאַר זייער „זיין“
 און צעווישן פעלקער וועלן זיי שוין קעמפּן.
 אויף מיר בלויז איינעם — קייטן אָנגעטאָן,
 און איך — פון קייטן כ'האָב באַפרייט די פליטים
 פון צווייטן שפּאַניער גירוש.

בענווענדראַ

כ'שווער ביי גאָט :

דו ביסט אַ פּרינץ אָן עכטער !

(קושט די קייטן אויף זיינע הענט)

אַ דאָמיניקאַנער

(קומט אַרײַן דורכן נעהיימען טירל)

ס'איז צייט, סיניאַרע. באַלד איר מוזט אוועק

פון דאַנען, באַלד ! . . .

בענוענידא

איין וויילע בלוז, איין וויילע.

דאמיניקאנער

(וועמען בענוענידא גיט א זעקעלע מיט געלט)

נאָר באַלד, סיניאַרע, באַלד !

(גייט אַרויס)

ראובני

געזעגן זיך.

בענוענידא

פאַרוואָס ? . . . פאַרוואָס גאָר זאָלסטו אזוי ריידין ?

(זי פאלט צו צו זיין ברוסט)

ראובני

עס איז אזא מיין גורל. כ'מוז דאָ בלייבן.

בענוענידא

דער אינקוויזיציע זיי וועלן דיך

נאָך היינט אָפגעכּן לעבעדיקערהייט.

זיי וועלן דיך פאַרברענען — דיך, דעם פריניץ . . .

ראובני

דאָס וועט זיי ניט געלונגען ! פון אַ פריניץ

דעם אַנדענג וועל איך לאָזן — ווי אַ פריניץ

זו לעבן ניט באַוויזן ? איז . . .

(שלעפט געשווינד אַהויס דאָס שווערדל)

כאַטש שטאַרבן . . .

כאַטש שטאַרבן, ווי אַ פריניץ. ניט טרויער נאָה,

מיינ בענוענידא, קיין איין טרער פאַרגיס

ביז לעצט . . . אָט זע : עס שטערן מיר די קייטן,

איז דו באַוויזן דיין קראַפּט אָט . . . נא !

(גיט איר איבער דאָס שווערדל)

דיין ליבע טויט אַליין אַוועק, און זאָל
זי ניט פאַרשוועכן קיינער
(אנטפלעקט זיין ברוסט)

קענסט ניט ? ? ?

(נעמט אפ ביי איר דאס שווערדל)

וועל איך

אַליין שוין ווי-ניט-ווי . . .

בענווענידא

פאַרוואָס ? פאַרוואָס ?

מיין שיף איז צוגעגרייט און וואָרט אויף דיר
זי וועט דיר ברענגען אין אַ ווייטן לאַנד.

ראובני

דאָס קען ניט זיין, מיין בענווענידא, ניין.

בענווענידא

דאָס קען ניט זיין ? . . . נו זאָג, פאַרוואָס ? . . . פאַרוואָס ?

ראובני

ווי נאָר איך וועל פאַרשווינדן, וועלן זיי
זיך כאַפֿן באַד און גלייך די שיפּן מיינע
פאַרהאַלטן אין ווענעציאַנער האַפּן.

בענווענידא

די שיפּן ? . . . כ'האַב דיר זאָגן ניט געוואָלט :
ניטאָ די שיפּן מער.

ראובני

וואָס הייסט, נישטאָ ? . . .
כ'פאַרשטיי : דו ווילסט מיך, ווי אַ קינד פאַרנאַרן.

בענווענידא

ביי גאָט און ביי מיין ליבן דיר, מיין פריינד,
איך שווער: דער האַפן אין ווענעציע
שוין אָפגעשלאָסן איז און לויט דער ביטע
דאָפּיאָס האָט מען דאָרט די שיפן שוין
פאַרכאַפּט, ווי דאָס פאַרמעגן פון זיין באַנק,
איך שווער!

ראובני

דו שווערסט? ... נישטאָ קיין שיפן מער? ... נישטאָ?
און יידן ... ברידער דאָרט אין ליסאַבאָן
אין האַפן — שפּאַניער פּליטים, וואָס וועט זיין
מיט זיי אַצינד? נקמה עס וועלן נעמען
אין זיי די פאַרטוגאַלער אויך דערפאַר,
וואָס בלויז מיט זאָגן ... „ס'איז פאַראַן אַ לאַנד
ביי יידן“, כ'האַב פאַרגרינגערט זייער פּיין.
איז וואָס וועט זיין מיט זיי אַצינד?

בענווענידא

מיין מאַן

האַט זיך דערוואוסט: מען האָט אַ תנאי געשטעלט
די יידן דאָרט אין ליסאַבאָנער האַפן:
זיך שמדן, אָדער — אַלע זיי צום שייטער ...

ראובני

אַ תנאי אַזא, זאָגסטו? ... אַ תנאי?

(פאַרטראַכט זיך, וואַכט אויף)

דיין שיף,

דיין שיף — זי זאָל מיך ברענגען גיך אַהין
צו זיי אין ליסאַבאָנער האַפן — קום!

פ א ר א נ ג

פערטער אַקט

א ווינקל אין אויפגעבונטעוועטן פליטיס-לאגער פון ליסאבאנער האפן. ביים ברעג שטייט א שלאכטי-שיף. גרייט צו שיסן ווארט די מאנשאפט ביי צוויי הארטמאטן אויפן שיף-דעק. דורך א שפאקטיוו קוקט פון דארט דער אינגל וואלד צו די פארטונאלער שיפן, וואס געפינען זיך טיפער אין ים. פון לינקס — מצד דער יבשה — הערט מען א שלאכטי-טומל. מען ברענגט פון דארט פארוואונדעטע און מען טראגט זיי אריין אין טריום פון שיף. אין פארביקע פרינץ-קליידער באווייזט זיך ראובני אינאיינעם מיט שבתיו. מיט אן אויפ-געהויבענער האנט באגלייט ער א נייע באוואפנטע גרופע, וואס לויפט אוועק מיט מלחמה-אויסגעשרייטן לינקס צום ארט, וואו די שלאכט גייט.

ראובני

ארויפציען די פאָן !

(מען ציט ארויף אויפן מאסטבוים די פאן מיט די איינגעהעפטע ווער-טער „דגל מחנה יהודה“. ראובני הייבט זיך אויף אויפן העכסטן קאפיטאן בריקל. פון אונטער א הויפן שטריק רוקן ארויס די קעפ ר" עמנואל און ר" יהואל)

ר' עמנואל

עס איז די פאָן.

וואָס אים געשענקט האָט זי . . .

ר' יהואל

זיין בענווענידא ?

(פון אונטער רעם הויפן שטריק רוקן ארויס די קעפ אייניקע פון יענע, וואס באגלייטן אויף דער שיף ר" אמנועל — דעם קרוש)

ר' עמנואל

געהערט האָב איך נאָרוואָס די ים-לייט ריידן :
מען האָט ביינאכט געקענט גאַנץ שטיף אַנטלויפן
אויף אַט דער שיף.

ר' יהואל

און לכתחילה גאָר
אהער אין אומגליקלעכן פליטיס-לאגער
שוין ניט אריישמעקן אפילו.

איינער

(פון די צוהערער)

אמת!
דערויף דאך מיט דעם קדוש האַבן מיר
אויף אַט דער שוף זיך אויפגעזעצט.

ר' יהואל

נו יאָ,
מיר אויך . . . געמיינט, אַז קומען וועלן מיר
צו יידן ערגעץ אין אַ לאַנד אַ פרייען . . .

ר' עמנואל

(ווייזט אויף ראובניז)

האַט ער די ים־לייט שטרענג פאַרזאָגט : אַהער
אין ליסאַבאָנער האַפן מיט דער שוף
אַנקומען . . .

ר' יהואל

נו ווער ? נו ווער ? ראובני ?
צו וואָס ?

איינער

(פון די אַרומיקע)

איך ווייס : כדי דעם אויפשטאַנד אויפצוהויבן
און רופן אַלע שפּאַניער פליטים דאָ
צו קידוש־השם. ניט אונטערגעבן זיך.

ר' עמנואל

אַזוי ? — צו קידוש־השם . . . אַ פרעמדנס פרוי
אַן איש־ת־איש פירט ער דערצו אַרום
מיט זיך . . . צו וואָס ? . . . צו וואָס ? . . . צו קידוש־השם ?
(צום קופערשמיד און דינהן, וואָס טראָגן פאַרביי אַ נייגעכראַכטן פאַר
וואונדערטן)

איר, מקורבים זיינע, זאָגט אונדז, וואו
באַהאַלט ער אויף דער שוף זיין בענווענידא ?

קופערשמיד

אַרונטער אַלע אין דער טיף פון שיה !
מ'האַט אייך באַפוילן ניט באַווייזן זיך
פון אויבן אויפן דעק !
(אַלע ווערן פאַרשוואַנדן)

ראובני

(איפן קאפיטאן־בריקל)
די לעצטע מחנה גרייט, שבת, צו שלאַכט.
מיט איר צום טויט עס וועלן איצט שוין גיין
אויך איך און דו. די קליידער העלף, שבת,
פאַרבייטן מיר — איך ווער אויס פרינץ. אַ קלייד
זוך אויס פאַר מיר — אַ קלייד מיט וואַס־מער לאַטעס.
אין שמאַטעס וויל איך שטאַרבן, ווי עס שטאַרבט
אַ ייד.

שבת

(דערלאַנגט אים אַ קלייד פון שמאַטעס)
דערלויב צו זאָגן דיר : אין שלאַכט
אזועק עס זיינען אַלע שוין — די לעצטע
געזונטע מענער.

ראובני

און נישטאָ מער קיינער ?

שבת

דיין לץ איז גרייט מיט דיר דעם יידן־טאַנץ
ביז סוף אויסטאַנצן איצט, מיין האַר און פרינץ !

ראובני

און זיי דאָ אַלע אויף דער שיה ?

שבת

בלויז פרומע

אַרום דעם קדוש. זייער הויפט־באַרוף
איז הייליקן גאַטס נאַמען, אויסקוילען

זיך זאָזן, שוידיק מאַכן דיך און מיך
אין זייער טויט. זיי זאָגן: בענווענידאן
באַהאַלטסטו אויף דער שיף דאָ . . . אַט זיי קומען! . . .
פון טרוים — אַ געזאַנג פון מענער, קינדער, פרויען און אַלטע לייט.
זיי טראַגן אַרויף ר" אמנונען אויף זיין מיטה און זינגען דערביי פון זיין
„ונתנה תקף“:

ותפתח את ספר־הזכרונות
ומאזינו יקרא. וחותם יד כל אדם בו . . .
ומלאכים יחפזון
וחיל ורעדה יאחזון
ויאמרו: הנה יום־הדין
לפקוד את צבא מרום בדין.
וכל באי עולם יעברון לפניך כבני מרום.
כבקרת רועה עדרו
מעביר צאנו תחת שבטו.
כן תעביר ותספור ותמנה נפש כל חי
ותחתוך קצבה לכל בריותיך
ותכתוב את גזר דינם.

אינוואליד

(קוקנדיק אין שפאקטיוו)
צו אַנפאַלן אויף אונדז עס גרייטן זיך
פון רעכטס די פאַרטוגאַלער אויף די שיפן!

ראַובני

איז גיט זיי פייער אַהין רעכטס!

אינוואליד

(כאַפעלט דער האַרמאַטן־מאַנשאַפּט)
איז פייער!
איז פייער! איינס און צוויי און דריי!
(די האַרמאַטן שיסן. די פאַרטוגאַלער שיפן ענטפערן מיט געשאַס. אַ
בהולכה צווישן עולם, וואָס פאַלט צו צום שיף־דעק. קרעכצן פון פאַרוואַונדעטע
דערנאָך — אַ טויט־שטיקלייט).

ר' אמנון

ספינה זו מי קברניטה ?

ר' יחיאל

דער קדוש פרעגט, ווער איז פון אַט דער שיף
דער פירער . . .

ר' עמנואל

זאָל ער זיך פאַר אונדז באַווייזן
און זאָל ער זאָגן קלאָר, וואוהין און ווען
עס גייט די שיף.

אַלע

(ארום ר" אמנונען)

דאָס דאַרפן מיר דאָך וויסן !

ראובני

(טרעט אראפ פונעם קאפיטאןבריקל)

דעם קדוש זאָגט : דערווייל איז נאָך נישטאָ
פאַר אַט דער שיף קיין האַפן, — אַלץ נישטאָ . . .

ר' אמנון

עניה מערה לא נחמה ?

ר' יחיאל

דער קדוש פרעגט : די אַרעמע אין שטורעם
גאָר אָן אַ טרייסט ?

ראובני

אַ טרייסט ? . . . פאַראַן אַ טרייסט :
והיה באחרית הימים.

שבת

ס'וועט זיין אין סוף פון טעג.

ראובני

ולא ישא גוי על גוי חרב.

שבת

און פאָלק אויף פאָלק מעט מער קיין שווערד ניט הייבן.

ראובני

עס האָבן אבות אונדזערע אַמאָל
דער וועלט אַרויסגעגעבן דאָס־אָ וועקסל . . .
צו זייער חתימה עס האָבן פאַרן טויט
ביי אַלע פעלקער הייליקע מאַרטירער
זיך צוגערירט מיט די פאַרשמאַכטע לייפן.
און איר ? — איר חתמעט איצט באַנייס דאָס וועקסל ?
צי אפשר גרייט זייט איר דאָ פאַרן טויט
צו אייערע אבות שרייען : ניין ! אין פנים
מיר וואָרפן אייך דעם משכן איצט צוריק —
איה זייט באַנקראַט ! ?

ר' עמנואל

איז וואָס איז דאָ דער מער ?
צו גלויבן, אָז די אויסלייזונג וועט קומען
גערופן האָט אונדז דאָך דער הייליקער
ר' שלמה מולכו דורך געבעלט און פאַסטן.

ר' יהואל

ר' שלמה דער בן־תורה, שַׁמְמָה מולכו ! !

ראובני

דער בן־תורה ? . . . נאָר ס'האַט תורה בלויז
אָן וואָפן קיינמאָל ניט געזיגט. פאַרזאָגט
עס האָבן אייך אַמאָל די אבות : טראַגט
דעם צוואַג אונדזערן דער וועלט ניט נאָר

מיט גלויבן — שיצן מוזט איר אים מיט קאמף,
ווי עס באשיצט א פאָלק זיין לאַנד.

ר' אמנון

כי זה חייך וארך ימך.

ראובני

דערפאַר בלויז לעבט איר אַלץ נאָך, ווי אַ פּאָלק.
דערויף האָב איך דאָך שווערד־און־ביקס אין האַנט
געגעבן אייך. פיל נייע לענדער מען האָט
אַנטדעקט אַצינד, נאָר ניט אַנטדעקט מען האָט
דעם נייעם מענטשן נאָך — איז קומט . . . איז קומט
מיט מיר אין שלאַכט פאַר אונדזער גלויבן אין —
דעם מענטשן פון די קומענדיקע טעג.
ווער גייט מיט מיר ?

ר' יהואל

עס זאָגט עפעס דער קדוש !

(בויגט צו זיין אויער צו ר' אמנועל)

שבת

(שטויסט אָפּ ר' יהואל, בויגט זיך אָן צו ר' אמנועל)
ער זאָגט : עס איז גערעכט דער העלד, אַליין
דער קדוש וואָלט געדריקט דעם העלד די האַנט
ווען הייליקייט זאָל האָבן הענט.

(שטיג, אייניקע פון ר' אמנוס באַגלייטער באַוואַפענע זיך און שמעלן
זיך אויס אין שפיץ מיטן קופערשמיר, שבת'ן, אינוואַליר און דינחן)

ראובני

(צו די באַוואַפנטע)

איר זייט מיין פּאָלק ! און אייער אַלטן וואונטש
האָב איך אין האַרצן ביי זיך געטראַגן, ווען
פאַר לענדער פאַרגעשטעלט איך האָב זיך דאָ
אַס פּרינץ פון אייער לאַנד. ניט אויסגעטראַכט

איז דאָס געווען — באַנייט האָב איך דעם טרוים
פון דורות : אייגענע פיר איילן קומט
אַ פאַלק ניט נאָך זיין טויט בלויז, נאָר אין לעבן !
און איצט די קליידער פון אַ פריניץ איך וואָרף
פון זיך אַראָפּ — ווי שאַלעכץ פונעם יאָדער —
אַ ייד ! . . . צו שמאַטעס צוגעוויינט איז ער,
און שמאַטעס בלייבט די קליידונג פון מיין פאַלק
ביז קומען וועט דער נייער מענטש און וועט
פאַר אַלץ באַצאָלן. ניט קיין פריניץ ! . . . איך בין
צוגלייך מיט אייך אַ ייד אַ פשוטער
אין שמאַטעס . . . נו ? — אין שלאַכט !

(מיט בלויזער שווערד לאַזט ער זיך בראש פון די באַוואַפנטע אין שלאַכט)
דו קעמפסט מיין פאַלק — דאָס הייסט : דו לעבסט, מיין פאַלק!
(פאַרשטיינערט קוקט דער עולם אַרום דעם קדוש, ווי זיי ווערן פאַר
שווינדן לינקס, פון וואַנען מען הערט, ווי די שלאַכט פאַרשטאַרקט זיך)

איינער

(וואס קוקט אין שפאַקטיוו ביי די האַרמאַטן)
אַ שיפּל פּוּל מיט פאַרטוגאַלער שווימט
אַהערצו פון די פאַרטוגאַלער שיפּן !
(דער עולם לאַזט זיך נעענטער צום באַרט)

אַ צווייטער

(קוקנדיק אין שפאַקטיוו)
אַ פרוי, איך זע, דאָרט שטיין אין שיפּל ! אַ פרוי !

עליצטער

(ביי די האַרמאַטן)
ניט צולאָזן אַהער דאָס שיפּל ! ניט צולאָזן !
(מען צילט אן אַהין די האַרמאַטן)

איינער

(פונעם עולם)
און אפשר איז דאָס די ישועה גאָר ?

אלע

(צו דער מאנשאפט)

ניט שייסן! ... ניט שייסן! ...

(מען הערט, ווי עס פליעסקען רודער און ווי א שיפל שטויסט זיך אן איז

בארט)

א קול

(פון שיפל)

א לייטער לאזט אראפ!

(מיטן אראפגעלאזטן לייטער הייבן זיך אויף אויפן שייף־דעק צוויי באר

וואפנטע פארטוגאלער און א פרוי פארהילט אין איר שלייער. דער עולם

טרעט אפ צוריק)

ר' עמנואל

(צו ר' יחיאל)

אן אישה!

(טרעט ארויס פאראויס צו דער פרוי)

ווער זייט איר? ... זאגט! ...

די פרוי

א פרוי א יידישע.

(געמורמל צווישן עולם)

ר' יחיאל

(צו ר' אמנועל אין אויער)

א בתי־שאל!

(בויגט צו זיין אויער צו ר' אמנועל)

דער קדוש פרעגט: מקדש שם זיין דא?

מיט אונדז איז זי אהער געקומען?

ר' עמנואל

(צו דער פרוי)

נו זאג ...

די פרוי

צו שטאַרבן דאָ מיט אייך אינאיינעם,
אויב ניט מיט אייך אינאיינעם לעבן בלייבן.
(רייסט אַראָפּ פון זיך דעם שלײער)

ר' עמנואל

עס איז די פרוי פון ברבנאל ר' שמואל!

ר' יהואל

(ר' אמנונעו אין אויער)
אן איש-ת-איש!

בענווענידא

(ארומקוקנדיק זיך)
דער פרינץ . . . וואו איז דער פרינץ?

ר' עמנואל

זי פרעגט זיך נאָך אויף איר עבירה גאָר!
איר גלוסטעניש איז ער . . . איר גלוסטעניש!

ר' יהואל

און אין אַ צײַט אַזאַ גרויזאַמער!

ר' עמנואל

און אפשר איז זי גאָר די זינד, וואָס מיר
פאַר איר דאָ קומען אָפּ? . . . אין ים אַרײַן
זי וואָרפן!

(אלע טוען זיך אַ לאַז צו בענווענידא, מען בינדט זי, מען הייבט זי
אויף איבער די קעפּ פונעם עולם אויף אַרײַנצואוואָרפן זי אין ים און מען
הערט ניט, ווי עס פאַרשטאַרקן זיך לינקס די שלאַכט־געשרײַען. אויף אַ טראַג־
בעטל ברענגט מען פון דאָרט ראובנין אַ שווער־פאַרוואונדעטן און מען לייגט
אים אַוועק אין אײן רײ מיט ר' אמנונען. שבתו שמעלט אָפּ די עקזעקוציע
אויף בענווענידא. ביים שווערן שווינגן פון אלע אַרומיקע גײט צו בענווע־
נידא צו ראובנין. זי לייגט אַרויף איר האַנט אויף זײן שטערן).

בענווענידא

ווער לאזט דען אפהאקן דעם קאפ זיך, ווען
די פיס נאך זיינען גאנץ ?
דעם גרעסטן מענטשן
(צום עולם)
געלאזט אין שלאכט, אליין געבליבן דא ?

שבת

ניט רייד אזוי צו יידן ! ווארט ! ... דעם לץ,
דעם לץ הער אויס : צו וואס דען דארפן יידן
נאך גרויסע מענטשן האבן גאר ? צו וואס ? ...
צום טויט ? ... אזוינעם שעצן איז פאר זיי
צו גוט ... גענוג פאר זיי אויך איך — דער לץ !
דערום, אפשר, דערום, אין אפשפעטן,
ביי צים יידישע פארבארגן ליגט
פון תמיד אן דער גרעסטער גלויבן ... אט זע :
די פירונג נעמט דער לץ אויף זיך איצט איבער.
(נעמט איבער די שווערד פון ראובנים האנט)
נו זאג אין אויער אים, צו וואס ביסטו
אהער געקומען.

ראובני

זאג ניט מיר — דעם קדוש.

בענווענידא

עס האט מיין מאן דון שמואל אויסגעפועלט
דעם צוזאג ביי די פארטוגאלער : אייך
מיט חסד וועט מען משפטן, אויב נאך
איר וועט זיך אונטערגעבן אלע.

ר' יהואל

חסד ! ...

(נעמורטל צווישן עולם)

ראובני

וואָס זאָגט דערויף דער הייליקער ר' אמנון ?

שבת

(צובוינגנדיק זיך צו ר' אמנונען)

דאָס איז שוין די צוואה פונעם קדוש.

ר' אמנון

איך זאָג : אין שכנות זאָל מיין קבר זיין,

אין שכנות מיטן קבר פונעם העלד.

(שטארבט, מען וויקלט אים איין אין אַ טלית)

ראובני

איז קער זיך אום אַהין איצט, בענווענידא,

און זאָג די פאַרטוגאַלער דאָרט : עס שטאַרבט

דאָס פאַלק, נאָר אונטערגעבן זיך עס וויל ניט —

עס איז אַזאָ מין פאַלק . . .

בענווענידא

דער לעצטער ענטפער ?

שבת

דער ענטפער פונעם קדוש, פונעם העלד

און אויך אַפילו פונעם לץ ביי יידן.

דינה

דער ענטפער פון אונדז אַלע, אַלע דאָ.

ראובני

(צו בענווענידא)

און דו צום מאָן צו דיינעם קער זיך אום

און מוטער ווער ביי יידן. איך באַפעל

דאָס דיר — דאָס פאַלק וויל ווייטער לעבן . . . גיי !

בענווענידא

ביי יידן ווערן איצט אַ מוטער ? . . . און קראַפט
דערויף פּונדאָנען זאָל איך שעפּן ?

ראובני

פּון אונדז.
פּון אונדזער אומקומען אָט דאָ מיט שטאַץ
פאַר אייער ווייטערדיקן לעבן . . . גיי ! . . .
(בענווענידא — אַפּ מיט די צוויי פאַרטונאַלער)

ראובני

שבתִי ! . . . די שלאַכט פיר ווייטער . . . מיין צוואה
דורך דיר איך לאָז, איך שטאַרב : „דו קעמפּסט, מיין פּאַלק,
דאָס הייסט — דו לעבסט, מיין פּאַלק.
(מען וויקלט אים איין אין דער פּאַז, וואָס מען לאָזט אַראַפּ פונעם מאַס־
בוים. אַ טייל עולם שטייט מיט געבויענע קעפּ אַרום ראובנין און אַ טייל —
מיט געבויענע קעפּ אַרום ר״ אַמנונען. די פאַרטונאַלער הייבן אָן באַשיסן
די שיף מצד דעם ים. די שיף הייבט אָן זינקען. דער טייל פון עולם, וואָס
אַרום אַמנונען, זינגט :
„מי יחיה ומי ימות״ א.א.וו.
יענע, וואָס אַרום ראובנין קויפּן אַראַפּ פון דער שיף אין שפיץ מיט שבתִין)

שבתִי

אין שלאַכט ! דו קעמפּסט מיין פּאַלק, דאָס הייסט — דו לעבסט
מיין פּאַלק !
(קויפּט אַוועק מיט די באַוואַפּנטע לינקס צום שלאַכט־פּעלד).

ש ל ו ס